"Se tot vorbeşte, în legătură cu Ştefan cel Mare, despre multele neveste, despre ibovnice şi despre copiii din flori. Ar trebui să vedem cum cele trei căsătorii ale lui au fost cu încărcătură politică... Şi apoi Dumnezeu socoteşte altfel, matematicile Sale sînt mai complexe decît simpla noastra aritmetică. Contează mulţimea faptelor şi mai contează şi felul în care sfîrşeşti cursa vieţii. Cu tipul de judecată pe care o propun unii dintre noi, nici Sfîntul Pavel n-ar fi trebuit să fie sfînt, nici Maria Egipteanca, nici tîlharul, nici Petru, care s-a lepădat întreit. Aceştia toţi ar fi trebuit să fie nişte oameni stigmatizaţi pe veci. Chiar şi noi, cei care prelindem că vieţuim în umbra Bisericii, nu sîntem încă suficient de conştienţi de temeiurile canonizării lui Ştefan..."

Costion Nicolescu

credinţa
iubire
speranţa

PUNCTE CARDINALE

ANUL XIV
NR. 7/163
Iulie 2004
16 PAG. – 15000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NAŢIONAL-CREŞTINĂ

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, GRECIA, FRANŢA, ELVEŢIA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

AGONIE pentru unii & pentru alţii EXTAZ...

P.N.L. – calul troian al lui Ion Iliescu

Bomba alegerilor locale – pentru cei dispuşi să se îmbete cu apă chioară – ar constitui-o succesul repurtat de alianţa P.N.L.-P.D., în perspectiva unei posibile alternanţe la actuala guvernare P.S.D.-istă. In realitate, însă, prefigurata "schimbare" (termen al noului limbaj de lemn post-decembrist, tot atât de găunos ca şi "revoluţie", "reformă", "tranziţie", "democraţie", frizând impostura, prin lipsa de conţinut, alături de etichetările de "dreapta", "stânga", "social-democrat", "liberal", "naţionalist" aplicate partidelor Securităţii) oferă – prin eliminarea din joc a lui Adrian Năstase, ca scontat perdant al prezidenţialelor în faţa lui Theodor Stolojan – un control sporit lui Ion Iliescu, din viitoarea sa postură de preşedinte executiv al unui P.S.D. intrat în opoziţie. (Asta – dacă, în cazul pierderii alegerilor, P.S.D. nu se va sparge.) În aceste condiţii, rotirea cadrelor, necesară salvării aparenţelor democratice, va continua să funcţioneze tot sub auspiciile Moscovei, deoarece "tehnocratul" Stolojan, care l-a susţinut în campania electorală din '96 pe anti-americanul de atunci Ion Iliescu, este (cf. *Cuvântul* nr. 46/nov.1991) unul dintre ofiţerii serviciilor secrete format la "şcoala profesională" de spionaj (anti-N. A. T. O. !) a generalului Aristotel Stamatoiu (cel care a preluat conducerea spionajului românesc după "defectarea" lui Pacepa !), devenind ulterior "unul dintre cei mai importanţi secretari P.C.R. din Ministerul Finanţelor". "Uns" de Ion Iliescu prim-ministru în urma loviturii de stat prin care a fost detronat guvernul pro-occidental Roman, Theodor Stolojan s-a făcut remarcat printr-o decizie liberală tot atât de originală ca şi "democraţia" minerească ce l-a propulsat la putere: naţionalizarea valutei, pentru ca ulterior să se ralieze, "sărac, dar cinstit", grupului Tofan-Voiculescu-Copos-Cataramă-Măgureanu. Stolojan nu reprezintă însă o excepţie la vârful P.N.L. (care i-a integrat fără probleme chiar şi pe A.P.R.-iştii conduşi de Meleşcanu), ai cărui lideri (Radu Câmpeanu, Mircea Ionescu Quintus, Valeriu Stoica) s-au dovedit constant nişte vajnici susţinători ai intereselor anti-naţionale, anti-occidentale, anti-reformiste ale lui Ion Iliescu. (Oare întâmplător a fost lăsată "justiţia" statului mafiot pe mâna miniştrilor "liberali" atâta amar de vreme ?) În aceste condiţii, este foarte puţin probabil ca în eventualitatea venirii şi menţinerii la putere a (mez)alianţei D.A., cu Theodor Stolojan – calul troian al lui Ion Iliescu – ca preşedinte al României, membrii P.D. loiali lui Traian Băsescu să-şi poată pune în practică, fără oprelişti, programul politic.

La Mama Răniţilor...

Labilitatea Uniunii Europene

Pe de-o parte, judecând după "perdaful" aplicat P.S.D. din partea baroanei Emma Nicholson (raportorul U.E. pentru România), care recomandă suspendarea (reorientarea) negocierilor de aderare cu România, s-ar părea că partida lui Adrian Năstase, care a pariat pe integrarea în U.E. în 2007, n-ar mai avea nici o şansă la proximele alegeri. Pe de altă parte, U.E. face în repetate rânduri adevărate cadouri electorale P.S.D.-ului, prin declaraţiile şocante ale comisarului pentru extindere Günther Verheugen, care dau ca sigură aderarea în 2007 a României (căreia îi mai rămân de încheiat încă 7 capitole de negocieri dintre cele mai grele) împreună cu Bulgaria (care a încheiat toate capitolele, având deja o economie de piaţă funcţională). Ce anume determină labilitatea U.E.?

După ce s-a văzut cu sacii în căruţa N.A.T.O., cu toate avantajele ce decurg din această situaţie, guvernul Năstase a jucat, în politica externă, în exclusivitate pe cartea U.E.: 1) în problema adoptiilor internaţionale (însuşindu-şi recomandările europene şi rezistând presiunilor exercitate de ambasadorul S.U.A. la Bucureşti), 2) în problema irakiană (respingând solicitarea S.U.A. de a trimite noi trupe în Irak) şi 3) în privinţa imunităţii militarilor americani faţă de Curtea Penală Internaţională (prin abţinerea României în Consiliul de Securitate O.N.U. asupra respectivei rezoluţii – contrar acordului semnat cu Statele Unite în 2001, care provocase resentimentele Franţei şi Germaniei).

Valsând cu ameţitoare piruete când pe piciorul american, când pe cel european, guvernul Năstase a reuşit să obţină din partea lui Günther Verheugen promisiunea că negocierile cu România vor fi încheiate "în octombrie, după care Tratatul de aderare va fi semnat în primăvară [2005 – n.n.], urmând ca România să devină membră U.E. cel mai probabil în 2007". Ratificarea de către Consiliul European, în cadrul summit-ului U.E.-S.U.A. de la sfârşitul lui iunie, a acestor termene calendaristice (care corespund agendei electorale a lui Adrian Năstase!) presupune, însă, acordarea din partea Comisiei Europene a calificativului de economie de piaţă funcţională în toamna acestui an, cu foarte puţin timp înaintea alegerilor legislative şi prezidenţiale. Pentru orice om onest şi zdravăn la minte, economia României e încă ancrasată. "Creşterea economică" de pe hârtie a adus, în realitate, populaţia la sapă de lemn.

(urmare în pag. 2)

Traian Călin UBA

AGONIE & EXTAZ

(urmare din pag. 1)

Pe ce se bazează însă reputaţii economişti şi finanţişti ai U.E., atunci când vor oferi (mai puţin României şi mai degrabă P.S.D.-ului) "blazonul" economiei de piaţă funcţionale?

"Ce-au voit acel Apus ?"

Nu cumva economia românească a început să duduie subit în "viziunea" oficialilor U.E. (tot atât de halucinant ca şi în mintea d-lui Năstase) numai după obţinerea de către marile corporaţii europene 1) a contractului de construire în România a autostrăzii Bucureşti-Braşov (ceea ce reprezintă o comandă suplimentară, plătită tot din banii noştri, pe lângă autostrada Braşov-Oradea, atribuită iniţial U.E., dar repartizată, ulterior, pe criterii politice, companiei americane Betchel) şi 2) a contractului de achiziţionare de către compania TAROM a 4 avioane Airbus (în situaţia în care TAROM a încheiat anul financiar 2003 cu pierderi de 14,5 milioane dolari, fiind nevoită să reducă numărul curselor lung-curier spre Orientul Mijlociu şi să renunţe la cele spre Beijing şi New York). De parcă ne-ar da banii afară din casă! Astea sunt priorităţile restructurării companiei TAROM, domnilor profesori de economie de piaţă ? Astea sunt priorităţile economici noastre ? Sau ale economiei *voastre* ? Păi atunci, de ce să vorbim de corupţie şi şpagă numai în ograda *noastră* ? – în condiţiile în care statul român se dovedeşte aceeaşi vacă bună de muls atât pentru marile companii occidentale susţinute politic, cât şi pentru s.r.l.-urile clientelei P.S.D., care au reuşit să transfere (tot prin susţinere politică) avuţia naţională din patrimoniul de stat în buzunarul privat al marilor rechini ai "tranziţiei" ! Angajând agenţi electorali de calibrul lui Günther Verheugen, P.S.D. – groparul economiei şi democraţiei româneşti – are toate şansele să fluture victorios la toamnă, în faţa electoratului, fraudulosul certificat de economie de piaţă funcţională acordat pe ochi frumoşi unei economii parţial reformate, controlate de mafia P.S.D.-istă.

Tranziţia abia începe

După cum a intuit Adrian Năstase, atunci când a avansat proiectul alegerilor anticipate, adevărata tranziţie la economia de piaţă, cu inevitabilele măsuri de austeritate, va începe *după* alegerile din această toamnă. În graba sa electorală de a se prezenta la termenul scadent cu toate capitolele de negocieri încheiate, guvernul Năstase nu mai poate, de fapt, să negocieze lucid şi onest, pe îndelete, nici unul dintre cele 7 capitole restante, în favoarea producătorilor şi contribuabililor autohtoni. Nevoit să accepte fără cârtire toate directivele de la Bruxelles, guvernul Năstase bifează contra cronometru o "performanţă" după alta, într-un ritm nerealist, care aminteşte de *realizările* "epocii de aur". Consecinţele acestei rasoleli iresponsabile în favoarea U.E. vor fi resimţite de populaţie abia după semnarea tratatului de aderare, în primăvara lui 2005, când formaţiunea politică (partidul sau alianţa) care va câştiga alegerile din această toamnă va fi obligată să pună în practică politicile de aderare "negociate" în pripă de actualul guvern. Simptomatic în acest sens este faptul că nici unul dintre liderii noştri politici (cu atât mai puţin cei implicaţi în negocieri) nu se încumetă să dezvăluie adevăratele costuri ale integrării, în condiţiile în care puterea de cumpărare a scăzut binişor în Germania şi Franţa după implementarea monedei euro, iar preţurile au început să explodeze (odată cu euro-scepticismul) în ţările recent aderate la U.E. Ni se dă pe la nas cu sumele mari care vor proveni de la U.E. în scopul integrării, fără a ni se spune de câte ori mai mult în raport cu valoarea acestor alocaţii va trebui să plătească statul, din buzunarul contribuabilului din ce în ce mai sărăcit. "Raiul" Uniunii Europene pare a fi accesibil doar activiştilor

şi securiştilor privatizaţi şi umflaţi peste noapte prin secătuirea statului şi jecmănirea populaţiei. Acest proces de pauperizare a populaţiei nu se mai numeşte însă jaf, ci – în inevitabila terminologie marxistă – "acumulare primitivă de capital". Pentru restul populaţiei – ale cărei drepturi nu contează în calea extinderii marelui capital – bunăstarea aşteptată prin aderarea la U.E. ţine însă din ce în ce mai mult de domeniul utopiei (ca şi fericirea făgăduită de comunişti). Aidoma Moldovei lui Ştefan, această prosperitate occidentală pe care o aşteptam după căderea comunismului nu e a noastră, nici a urmaşilor noştri, ci a urmaşilor urmaşilor urmaşilor...

În condiţiile pulverizării opoziţiei interne faţă de P.S.D. (prin colapsul P.N.Ţ.C.D., singurul partid important cu adevărat anti-comunist şi anti-securist de după 1989) şi ale reducerii la tăcere a opoziţiei occidentale (prin contracte grase cu statul român încheiate la momentul oportun), România se înscrie, încet dar sigur, pe "lungul drum al zilei către noapte"...

Eroare redacţională

Regretăm că în numărul trecut, din pricina unui accident al tehnoredactării computerizate, trecut neobservat la corectura finală, un segment important din şapoul articolului ***„Creşterea şi descreşterea imperiului american"*** *(p. 3), semnat de d-l* ***Traian Călin Uba****, n-a apărut în textul tipărit, afectând grav înţelegerea punctului de vedere exprimat. Cerând scuze autorului şi cititorilor, facem aici cuvenita îndreptare, republicând şapoul integral (pasajul cu pricina este redat cu literă boldită).*

Orientul Mijlociu este în flăcări. **„Clasicul" litigiu dintre israelieni şi palestinieni, ca şi „evoluţia" situaţiei din Irak reprezintă, pentru pacea mondială, vulcani în continuă erupţie; considerat până nu demult stins, Kosovo se reactivează în inima bătrânului continent, riscând să devină – conform părerilor avizate – Cisiordania Europei, iar Cecenia – prin recentul asasinat al preşedintelui-marionetă instaurat de Kremlin – reaminteşte (nu numai lui Vladimir Putin) că insurgenţii dispun de suficiente resurse naţionaliste pentru a refuza în continuare ordinea integristă a C.S.I., impusă şi cu complicitatea tacită a mai marilor lumii. Toate aceste focare de război şi terorism extinse** din Orientul Mijlociu până în Caucaz, via Europa, au un numitor comun: islamismul. În secolul globalismului, s-ar putea numi „numitor global"; care reclamă, cu necesitate, o soluţie politică globală. În vederea unei abordări globale, trebuie, însă, mai întâi recunoscută ca atare existenţa acestei probleme globale. Apoi, identificată cauza globală (producătoare de efecte regionale specifice) şi responsabilitatea globală care revine factorilor de decizie globali. Până în prezent, însă, actuala şi unica putere globală, reprezentată de S.U.A., nu s-a dovedit a fi un adevărat *făcător de pace* în nici una dintre zonele conflictuale de emergenţă a islamismului. A vrut oare, cu adevărat, America să facă pace în toate aceste cazuri nerezolvate ? Dacă da, ce anume determină eşecul Statelor Unite ?

Ce-o fi scos din voi Apusul, când nimic nu e de scos?!

1504 - 500 de ani de la strămutarea la ceruri a lui Ştefan cel Mare şi Sfînt * 2004

ÎNTRE CRUCE ŞI SABIE

Sabia lui Ştefan cel Mare, aflată încă la Istanbul

A scrie sau a vorbi despre Ştefan cel Mare este o sarcină dificilă. Cea mai mare personalitate a neamului românesc provoacă şi după 500 de ani de la moartea sa dispute interminabile. Hotărîrea Sfîntului Sinod al BOR din 1992 de a-l trece în rîndul sfinţilor, sub titulatura Binecredinciosul Voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt, a polarizat societatea. Unii îl văd ca pe un erou al dreptei credinţe, conştient de limitele sale omeneşti, în timp ce alţii îl consideră un domnitor mare, dar crud şi pătimaş.

Acest an a fost decretat "Anul omagial Ştefan cel Mare şi Sfînt", sărbătorile culminînd în data de 2 iulie, cînd se împlinesc 500 de ani de la strămutarea sa la cele veşnice. Putna, "Ierusalimul neamului nostru" (M. Eminescu), prima ctitorie a marelui voievod (1466-1470) şi locul unde se află mormîntul său (veghează o candelă pururea aprinsă), devine astfel ţinta unor mari pelerinaje româneşti de pe ambele maluri ale Prutului, provocînd conştiinţa naţională la reasumarea nobilului ideal al unităţii de neam şi de credinţă.

În întîmpinarea acestui mare jubileu românesc, PUNCTE CARDINALE vă prezintă un scurt documentar despre personalitatea Marelui Voievod, cu accent pe angajamentul său creştin, pentru care a fost numit, încă din epocă, "atletul", "ostaşul" sau "sabia" lui Hristos.

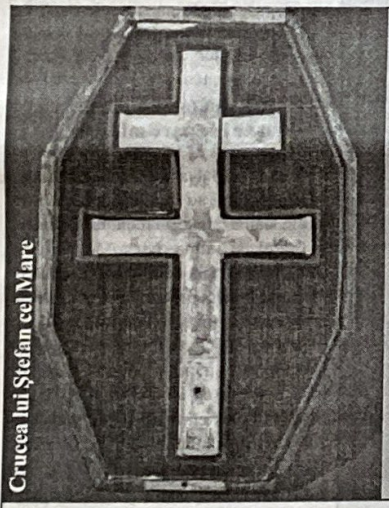

Crucea lui Ştefan cel Mare

RUGĂCIUNE PENTRU NEAM

la marele jubileu românesc al Binecredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt

Doamne Dumnezeul părinţilor noştri, Cel ce din preaplinul dragostei Tale ne-ai zidit şi ne-ai rînduit pe noi mădulare ale Bisericii dreptmăritoare, şi milostiv Te-ai arătat nouă din neam în neam, rugămu-ne Tie să ne întăreşti în duhul dreptilor de mai înaintea noastră, ca să fim şi să rămînem una întru Tine, biruind pe vrăjmaşii noştri cei trupeşti şi pe cei fără de trup.

Pentru vrednicia şi rugăciunile Binecredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt, şi ale tuturor Sfinţilor şi Martirilor neamului nostru, izbăveşte-ne, Doamne, de toate urgiile veacului acestuia, binecuvintează-ne şi ocroteşte-ne cu dreapta Ta cea atotputernică, şi pomeneşte-ne pe toţi întru împărăţia luminii neînserate, unde slava şi cinstea neamurilor vor fi aduse prinos dinaintea feţei Tale, în veci. Amin.

Cea mai mare personalitate istorică a românilor

Ştefan cel Mare a fost, după cum mărturisea gînditorul creştin Petre Ţuţea, "*cea mai mare personalitate politică şi militară pe care au dat-o românii în istoria lor*". Papa Sixt al IV-lea, care l-a numit "Atletul lui Hristos", îi scria: *"Faptele tale, săvîrşite pînă acum cu înţelepciune şi vitejie contra turcilor necredincioşi, duşmanii noştri, au adus atîta celebritate numelui tău încît eşti pe buzele tuturor şi eşti lăudat de către toţi"*.

A domnit 47 de ani (1457-1504) şi avea peste 70 de ani cînd a murit. La o vîrstă foarte fragedă, în 1451, a asistat la uciderea tatălui său Bogdan II (chiar de către fratele acestuia, Petru Aron). După un surghiun de 7 ani în străinătate, a urcat pe tronul ţării în floarea tinereţii. A purtat 36 de bătălii, dintre care a pierdut numai două. "Sveti [Sfîntul] Ştefan vodă", cum nota cronicarul Grigore Ureche, "au construit 44 de mănăstiri" [şi biserici – n. n.], fiind întrecut numai de Matei Basarab, care a construit 46. A fost, totodată, un mare ocrotitor şi sprijinitor al Sfîntului Munte Athos, centrul duhovnicesc al Ortodoxiei.

După ideile sale, armata era alcătuită din ţărani săraci, cărora le dădea pămînt chiar la graniţa ţării. Acest pămînt era proprietate colectivă şi nu putea fi vîndut sau înstrăinat. Răzeşii liberi, apărîndu-şi cu dăruire de sine pămîntul astfel dobîndit, apărau tot deodată şi graniţa ţării. Oferea voinicilor săi ranguri pe măsura fidelităţii lor şi a faptelor de vitejie pe care le săvîrşeau, astfel că un simplu ţăran, prin meritele sale, putea ajunge lesne la treapta boierici.

Cea mai bună descriere de epocă a marelui voievod moldovean ne-a lăsat-o cu siguranţă bătrînul cronicar Grigore Ureche, în al său *Letopiseţ al Ţării Moldovei* (un portret faimos, pe cît de complex, pe atît de realist):

"*Ştefan Vodă, om nu mare de statu, mînios şi degrabă a vărsa sînge nevinovat, de multe ori pe la ospeţe omora fără judeţu*", dar cu toate acestea era "*om întreg la fire, neleneş, şi lucrul său ştia a-l acoperi, şi unde nu gîndeai acolo îl aflai. La lucru de războaie meşter, unde era nevoie, însuşi se vîra, ca văzîndu-l ai săi, să nu înderăpteze, şi pentru aceia rar război de nu biruia. Şi unde-l biruia alţii, nu pierdea nădejdea, ci ştiindu-se căzut jos, se ridica deasupra biruitorilor*".

"... că el încă au fostu om cu păcate..."

Cronicile ni-l înfăţişează pe Marele Voievod ca pe un bărbat nu prea înalt, cu faţa ovală, plină, cu fruntea boltită, senină, cu ochii pătrunzători, de un albastru ca de Voroneţ, cu părul inelat lăsat pe spate.

Nimeni nu se îndoieşte de faptul că Ştefan cel Mare este un mare erou, dar la fel de sigur este că marele domnitor era un afemeiat. Nu toţi cronicarii au avut cuvinte măgulitoare despre el. Unii l-au prezentat pe Ştefan cel Mare ca pe un curvar, că a avut 50 (sau chiar peste 100) de copii din flori, că ar fi omorât un flăcău care a tras cu arcul mai departe decît el, că îi plăcea foarte mult să bea (ba chiar că, după 20 de ani de domnie, devenise de-a dreptul alcoolic).

Cert este că vodă era temperamental şi cam muieratic şi că, mare amator de vin bun, a construit la Cotnari nu numai o minunată biserică, dar şi poduri şi drumuri pavate pentru transportul vinului, precum şi o faimoasă cramă domnească.

(continuare în pag. 4)

Florian BICHIR

1504 ✠ 500 de ani de la strămutarea la ceruri a lui Ştefan cel Mare şi Sfînt ✠ 2004

PUTNA

«Ierusalimul neamului românesc»

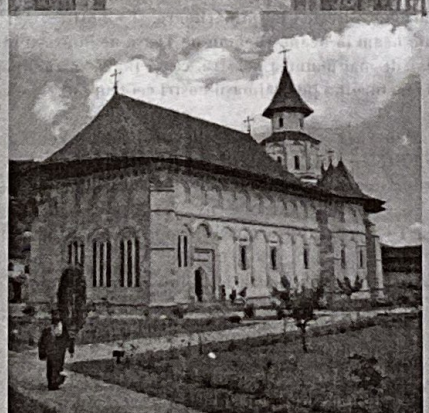

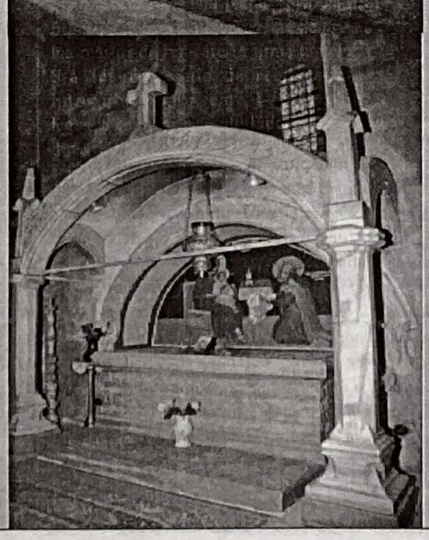

Grigore Ureche arată cu dreptate: *"...după moartea lui, pînă astăzi îi zic sveti [sfîntul – n. n.] Ştefan Vodă, nu pentru suflet, că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui cele vitejeşti, carile nimenea din domni, nici mai nainte, nici după aceea, l-au ajunsu"*.

Nevestele şi ibovnicele lui Ştefan Vodă

Istoricii susţin că Ştefan, ca oricare alt războinic, avea nevoie de multă dragoste femeiască, fapt accentuat şi de Hasdeu. "Dragostea şi frumuseţea unei femei îl ţine pe bărbat la o bătaie de cal", spuneau bătrînii.

Despre nunţile lui Ştefan cel Mare nu se ştie mare lucru. Cunoaştem doar cîte neveste a avut. Şi pe cele mai importante ibovnice. La urcarea sa pe tron, în 1457, Ştefan cel Mare era necăsătorit. Avea însă un fiu, Alexandru. Tradiţia spune că tînărul voievod alerga în fiece noapte, în goana nebună a calului, pînă la Maruşca cea dulce, o nurlie fată de boier.

Prima căsătorie sigură a domnitorului moldovean este cea din 1463, cu o ruteancă din Kiev, Evdochia, fiica principelui Olelco. Evdochia, prima soţie a lui Ştefan cel Mare, era o femeie foarte frumoasă, iar în tabloul votiv de la Biserica Sf. Gheorghe din Hîrlău este zugrăvită cu părul scurt, ca şi Marina lui Alexandru cel Bun. Evdochia s-a stins însă din viaţă după doar 4 ani de căsnicie. Ştefan cel Mare nu a stat multă vreme văduv, recăsătorindu-se în 1472 cu Maria de Mangop, care a murit şi ea după 5 ani.

Voievodul s-a recăsătorit în 1480 cu Maria Voichiţa, fiica lui Radu cel Frumos, fratele lui Vlad Ţepeş, care era mai tînără cu 30 de ani. Această căsnicie a ţinut pînă la moartea domnitorului (2 iulie 1504).

Mariile în viaţa lui Ştefan cel Mare

După cum observă cercetătorul Andrei Vartic, viaţa lui Ştefan cel Mare nu poate fi despărţită de Mariile lui: Maria-Oltea (mama sa, munteancă de origine), Maria-Maruşca, Maria de Mangop, Maria Rareş (Răreşoaia), Maria-Voichiţa...

De Maria-Maruşca vorbesc faptele fiului Alexandru, îngropat la Bistriţa, alături de strămoşul său Alexandru cel Bun. De Maria Rareş aflăm din realizările fiului ei, marele domnitor Petru Rareş. Despre Maria de Mangop (mătuşa Sofiei Paleologu, soţia lui Ivan III, cea care o va ucide pe Elena, mama urmaşului legitim la tronul Rusiei, fiica lui Ştefan cel Mare şi a Evdochiei de Kiev) ştim de la Nicolae Iorga că "a fost o femeie stearpă", dar o fire misterioasă şi un spirit ales. Încă de pe cînd era căsătorit cu Maria de Mangop, Ştefan ţinea la Curtea Domnească de la Suceava două femei: pe Doamna Maria (Maria Despina), nevasta lui Radu cel Frumos, şi pe fiica lor, Voichiţa (Maria Voichiţa), luate prizoniere în 1473, cea din urmă ajungînd curînd prima Doamnă a Moldovei.

Viaţa şi faptele lui Ştefan se împart în doua "epoci" distincte: pînă la căsătoria cu Maria Voichiţa şi după. În prima perioada (a Evdochiei de Kiev şi a Mariei de Mangop), Ştefan nu se ţinea de scaunul de la Suceava, era ocupat cu aşezarea ţării, pe la războaie şi pe la... alte Mărioare. Dar ceva mai înainte de 1481 (cînd se naşte fiul lor, viitorul domn Bogdan III) are loc căsătoria lui Ştefan cu Maria Voichiţa. În 1473, cînd o lua ca pradă de război Radului cel Frumos, Maria Voichiţa avea, spune Iorga, vreo 14 ani. După această căsătorie, faptele războinice ale lui Ştefan se restrîng, el stă mai mult pe lîngă scaunul domnesc, păzindu-şi parcă odorul, iar după 1487 începe masiv construcţia de biserici în stilul neasemuit al Putnei. Se pare că Pătrăuţi, a doua biserică din această suită, minune a artei universale, a fost dăruită Voichiţei la aniversarea de 30 de ani, dovadă fiind numeroasele danii pe care Maria-Voichiţa le-a făcut acestei biserici.

"Românul îi atribuie tot ce i se pare minunat"

Poporul l-a numit "cel Mare" pentru că mari au fost faptele sale. Şi-a pus în slujba ţării şi a credinţei şi mintea, şi braţul, şi inima. Nu a făcut nici o incursiune armată care să nu fie pusă în slujba ţării sale, pentru liniştea şi binele ei; nu a dus tratative cu nimeni decît pentru a-şi sluji ţara. Cu judecată dreaptă şi cumpănită, a cruţat poporul şi oastea cînd a simţit că nu poate să cîştige o bătălie. Ajuns cu oştenii săi, bunăoară, sub zidurile Chiliei cucerite de Baiazid II, realizează că în forma pe care el însuşi o dăduse cetăţii, acesta era de necucerit şi că sacrificiul ar fi fost inutil.

Avea obiceiul de a cerceta ţara de la un capăt la altul, fie pentru a pregăti locurile potrivite pentru lupte, fortificaţii, tîrguri, mănăstiri şi biserici, fie pentru a lua măsuri de refacere în urma luptelor. S-a făcut vrednic de recunoştinţa întregului popor, care l-a trecut în legendă ca pe nimeni altul, pomenindu-l din veac în veac. Mihail Kogălniceanu scria: *"Românul îi atribuie tot ce i se pare minunat: orice cetate, orice zid, orice val, orice sat întreabă-l cine l-a făcut: el îţi va răspunde că Ştefan cel Mare. Orice pod, orice biserică, orice fîntînă, orice curte sau palat vechi el le va raporta eroului său. Orice bunătate, orice legiuire omenească, orice puneri la cale înţelepte Ştefan Vodă le-a urzit! În sfîrşit, acest Domn pentru moldoveni rezumă toate isprăvile şi instituţiile făcute în cinci veacuri de atîţia stăpînitori"*.

☛

1504 ✠ 500 de ani de la strămutarea la ceruri a lui Ştefan cel Mare şi Sfînt ✠ 2004

Temeiuri de canonizare

Prin canonizare se înţelege actul solemn prin care Biserica recunoaşte, declară şi aşază pe eroii adormiţi în Domnul ai dreptei credinţe în rîndul sfinţilor pe care-i venerează. Cuvîntul "canonizare" vine din grecescul *canon* – catalog în care se înscriau numele sfinţilor şi ziua trecerii lor la cele veşnice. Rînduielile consacrate de tradiţie şi practica bisericească a Ortodoxiei stabileşte condiţiile de fond ale canonizării: *ortodoxia neîndoielnică în credinţă; proslăvirea lui de către Dumnezeu, cel puţin printr-unul din următoarele daruri: puterea de a suferi moarte martirică, puterea de a înfrunta orice primejdii sau chinuri pentru mărturisirea dreptei credinţe pînă la moarte, puterea de a-şi închina viaţa celei mai desfăvîrşite trăiri morale şi religioase, puterea de a săvîrşi minuni în viaţă sau după moarte şi puterea de a apăra şi a sluji cu devotament eroic credinţa şi Biserica Ortodoxă. O altă condiţie este răspîndirea miresmei de sfinţenie după moarte şi confirmarea acestuia prin evlavia şi cultul spontan pe care i-l acordă poporul dreptcredincios, de la îndeplinirea acestei din urmă condiţii putînd face excepţie mucenicii dreptei credinţe.*

Din relatările unor cronicari, rezultă că Ştefan, dincolo de anumite excese pătimaşe, era nu mai puţin un om al rugăciunii şi postului, sensibil în problemele de credinţă şi în cele duhovniceşti:

✠ Îşi îndemna totdeauna oştenii la rugăciune, post şi împărtăşanie înainte de a pleca la război. În urma unei victorii, îngenunchia alături de oşteni şi, înălţînd ochii către cer, grăia în auzul tuturor: "Tu ai biruit, Doamne! Mărit şi lăudat să fie numele tău în vecii vecilor. Amin!".

✠ În scrisorile adresate Marilor Puteri (traduse în germană şi italiană) spunea: "Cu ajutorul lui Dumnezeu cel Atotputernic am învins..."

✠ După luptă, poruncea ca întreaga oaste să postească 4-9 zile, mîncînd de obşte numai pîine şi poame uscate, o dată pe zi, ca semn de smerenie şi supunere faţă de Dumnezeu, iar Ştefan era pildă tuturor, postind în rînd cu oştenii, cu preoţii şi cu tot norodul.

✠ Se făceau slujbe de mulţumire lui Dumnezeu şi de pomenire pentru cei pierduţi în luptă, iar izbînzile erau însoţite de ridicarea cîte unei biserici sau chiar mănăstiri.

✠ Îl avea ca povăţuitor şi duhovnic pe Cuviosul Daniil Sihastrul şi întotdeauna purta asupra sa tripticul (icoana în trei părţi).

✠ Pe steagul său de luptă era reprezentat Sfîntul Gheorghe călăre omorînd balaurul, steag pe care l-a donat Mănăstirii Zografu, cea mai mare ctitorie românească din Muntele Athos, rectitorită integral de Ştefan cel Mare între anii 1466-1502.

În vecinătatea Putnei, chilia săpată în stâncă a Cuviosului Daniil Sihastrul, sfătuitorul şi duhovnicul marelui voievod.

Binecredinciosul Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt în viziunea iconografică a artistei plastice contemporane Elena Murariu.

Coliva festivă de 80 kilograme pregătită la Putna pentru ziua de 2 iulie 2004

ŞAH LA REGE ... (6)

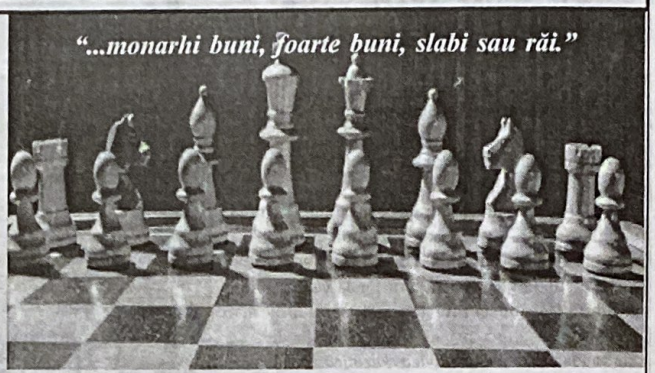

"...monarhi buni, foarte buni, slabi sau răi."

de Gabriel CONSTANTINESCU

Cabinetul condus de Iuliu Maniu, în care funcţia de ministru de Interne era deţinută de Alexandru Vaida Voevod, a preluat guvernarea ţării la 10 noiembrie 1928. Aşa cum erau uzanţele în democraţia românească din perioada interbelică, Parlamentul, în care Partidul Liberal, condus după moartea lui Ion I. C. Brătianu (24 noiembrie 1927) de fratele său Vintilă Brătianu, avea o covârşitoare majoritate (318 mandate, faţă de numai 54 de locuri ale naţional-ţărăniştilor), a fost dizolvat şi noul guvern a organizat alegeri pentru constituirea altui Corp legislativ. "În vederea alegerilor – ne informează Ioan Scurtu în *Istoria Partidului Naţional-Ţărănesc* – Partidul Naţional Ţărănesc a încheiat cartel electoral cu Partidul Social-Democrat, în baza căruia, pe listele naţional-ţărăniştilor candidau şi social-democraţii (...). De asemenea, Partidul Naţional-Ţărănesc a încheiat cartel electoral cu Partidul German din România, cu Partidul Popular Maghiar din România şi cu Gruparea gazetarilor independenţi (...) Alegerile parlamentare (decembrie 1928) s-au soldat cu victoria categorică a listelor Partidului Naţional-Ţărănesc, care a întrunit 2.208.922 voturi, reprezentând 77,76% din total, şi un număr de 348 de locuri în Adunarea Deputaţilor". Să mai notăm faptul, nu lipsit de consecinţe politice în privinţa "Restauraţiei", cultivate de Iuliu Maniu şi partidul său, că în Adunarea Deputaţilor, constituită după alegeri, Partidul Naţional Liberal, adversar al revenirii prinţului Carol în ţară, deţinea doar 13 mandate, în timp ce Partidul Maghiar din România avea 16 reprezentanţi! Dar nu numai atât. Odată cu răsturnarea liberalilor de la guvernare, atitudinea autorităţilor faţă de fostul prinţ moştenitor, ca şi faţă de susţinătorii săi, s-a schimbat radical. "Cazul" Manoilescu este elocvent în acest sens.

Cu numai un an în urmă, economistul Mihai Manoilescu, fost subsecretar de Stat la Ministerul de Finanţe în guvernul generalului Averescu, unul din partizanii ideii de "Restauraţie", era arestat de agenţii Siguranţei la frontiera româno-ungară, la reîntoarcerea de la Paris, unde se întâlnise cu prinţul Carol. Asupra sa s-au găsit mai multe exemplare din *Le Matin* şi *Le Petit Journal*, care publicaseră declaraţia fostului moştenitor la Tronul României, în care acesta afirma că "fusese forţat" să renunţe la drepturile sale. "Brătianu – scrie Paul D. Quinlan în *Regele playboy* – i-a adus pe Manoilescu şi pe alţii la Bucureşti, acuzându-i de crime împotriva securităţii statului. Primul-ministru spera că aplicând o asemenea pedeapsă severă îi va descuraja pe ceilalţi să-l ajute pe Carol, dar planul s-a întors împotriva lui. Carliştii au reuşit să transforme procesul într-o demonstraţie de forţă între ei şi Brătianu, folosindu-l şi ca amplificator al propagandei carliste. În timpul procesului, Manoilescu a recunoscut deschis că-l întâlnise pe Carol de mai multe ori la Paris, că simţea că prinţul ar trebui să fie rege şi că intenţiona să distribuie cópii ale articolelor lui Carol în România (...) În acelaşi timp în Parlament, Maniu a afirmat sus şi tare că «arestarea lui Manoilescu a constituit o flagrantă încălcare a legii (...) Primul-ministru a acţionat arbitrar, exact ca atunci când l-a îndepărtat pe prinţul Carol de la succesiune. Nici unul din cele două acte nu este obligatoriu sau executoriu. Cer în numele partidului meu un vot!» Brătianu a răspuns furios că acceptarea renunţării lui Carol şi instalarea pe tron a fiului său erau perfect legale. Subliniind că «era mai presus de orice responsabil pentru menţinerea păcii şi liniştii», Brătianu i-a avertizat pe aceia care se străduiesc să-l facă pe prinţul Carol rege că sunt trădători şi revoluţionari şi vor fi pedepsiţi în consecinţă. Dar curtea militară, care împărtăţea simpatia larg răspândită faţă de Carol în rândul ofiţeresc, l-a achitat pe Manoilescu".

Calitatea de prim-ministru, cât şi covârşitoarea majoritate de care dispuneau naţional-ţărăniştii în Parlament nu îi erau însă suficiente lui Maniu pentru a-şi impune punctul de vedere în problema "Restauraţiei". Reglementările constituţionale stabilite în timpul guvernării liberale şi ratificate de Regele Ferdinand îl obligau să respecte actul perfect legal şi inatacabil prin care Carol fusese înlăturat de la succesiune, urmat de proclamarea fiului său Mihai ca urmaş la Tronul României şi instituirea Regenţei ca factor constituţional pe timpul minoratului acestuia. În acest context, poziţia adoptată şi acţiunile întreprinse de Iuliu Maniu apar astăzi de-a dreptul paradoxale. Un prim-ministru, prin definiţie garantul stabilităţii regimului în numele căruia deţine această demnitate, se implică activ într-o acţiune evasi-conspirativă, care urmăreşte ca printr-o lovitură de stat să-l detroneze pe Regele ţării, să desfiinţeze Regenţa care i-a încredinţat şefia puterii executive şi să aducă pe Tronul României un vântură-lume, cuplat cu o evreică suspectă de a fi agentă în slujba serviciilor secrete străine! În capitolul intitulat "O farsă sinistră: «Restauraţia»" din vol. 2 al *Istoriei loviturilor de stat în România*, Alex Mihai Stoenescu caracterizează guvernarea naţional-ţărănistă din perioada 10 noiembrie 1928-6 iunie1930 în următorii termeni:

"Din păcate, stilul de activitate guvernamentală al lui Maniu se sprijinea fundamental pe factorul timp, într-o proiecţie care, pornind de la un ultim şoc anticonstituţional – o lovitură de stat care să rupă trecutul de viitor -, să aducă România la stadiul de stabilitate socială şi politică. Calculul s-a dovedit complet greşit: Carol Caraiman nu era omul monarhiei constituţionale, iar evoluţia situaţiei internaţionale anula şi factorul timp, atât de necesar stabilităţii ţării. Maniu este în realitate vinovat de această gravă eroare politică, cu consecinţe pe termen foarte lung, deoarece a ştiut că fostul prinţ se dovedise incontrolabil şi nedemn, pe de o parte, în timp ce pe plan extern Europa era martora unor transformări spectaculoase ale politicii continentale, pe de altă parte. În cheia acestor erori de apreciere va trebui să judecăm manevrele sale neconstituţionale şi anticonstituţionale din perioada 1929-1930".

Concomitent cu activitatea neconstituţională patronată de Maniu, în Franţa, cuplul de conspiratori Carol Caraiman – Elena Lupescu se întărea prin adoptarea unui colaborator de nădejde, element activ în organizarea şi coordonarea acţiunilor desfăşurate în vederea succesului "Restauraţiei". Este vorba de personajul Puiu Dumitrescu, căruia Paul D. Quinlan îi schiţează următorul succint portret: "Carol şi Lupescu locuiau cu Constantin Dumitrescu, numit pe scurt Puiu. În vârstă cam de douăzeci şi cinci de ani, chipeş, ambiţios şi aventuros, Puiu fusese student la Paris, unde dobândise o reputaţie de fustangiu. Buhman l-a găsit «fermecător şi sociabil». A devenit până la urmă secretarul lui Carol şi mâna lui dreaptă, îndeplinind cele mai diverse sarcini, de la a fi sfătuitorul de încredere al prinţului moştenitor, până a-i duce pantalonii la curăţătorie".

Importanţa rolului jucat de Puiu Dumitrescu în lovitura de stat ce va avea loc în iunie 1930 este subliniată şi de Pamfil Şeicaru în *Istoria Partidelor Naţional, Ţărănist şi Naţional Ţărănist*: "În aprecierea prinţului Carol, legăturile cu partidele şi grupările politice nu avea un caracter decisiv pentru prepararea întoarcerii lui. Cea mai utilă nu-i putea fi decât legătura cu ofiţerii, şi aceasta i-a fost înlesnită de secretarul său particular C. Dumitrescu, prin mijlocirea tatălui său, care era colonel. Nu era vorba de o propagandă printre ofiţeri în favoarea anulării actului din 4 ianuarie 1928, ci de a se asigura de fidelitatea celor doi comandanţi de regimente din Bucureşti: Paul Teodorescu şi Gavrilă Marinescu. Era suficient pentru o lovitură de Stat (...) Dacă ar fi fost numai prinţul Carol care să decidă această încercare de anulare a actului de la 4 ianuarie, printr-o acţiune de curaj, sigur nu l-ar fi realizat. Cu atât mai mult cu cât Elena Lupescu se temea că, odată plecat de lângă ea, îl va pierde. Motorul a fost secretarul prinţului, un tânăr care a înlocuit lipsa de îndrăzneală a lui Carol. În 1930, Puiu Dumitrescu avea 27 de ani, vârsta prielnică actelor temerare. El a forţat voinţa lui Carol, i-a dominat ezitările, impunându-şi voinţa lui. Totul a fost preparat în mare taină".

În privinţa scopului nemărturisit urmărit de Maniu prin aducerea lui Carol pe tron, se pare că Alex Mihai Stoenescu are dreptate când afirmă: "Manevrele lui Iuliu Maniu din această perioadă dezvăluie un calcul pe cât de precis, pe atât de periculos, dar nu lipsit de o logică adâncă: înţelegând mecanismele intime ale funcţionării statului român, pe fondul slăbirii puterii Partidului Naţional Liberal, a dispariţiei omului forte Ionel I. C. Brătianu şi a îndepărtării voite de treburile ţării a reginei Maria, Iuliu Maniu a manevrat pentru controlarea autoritară a puterii, după acelaşi model iniţiat de Brătieni. Chiar şi conducerea partidului pe criterii de rudenie a fost copiată de la liberali". Dar sprijinul pe care Maniu era dispus să-l acorde "Restauraţiei" nu era dezinteresat şi necondiţionat. "Era bine cunoscut – completează ideea de mai sus Paul D. Quinlan – faptul că Maniu ar fi acceptat întoarcerea lui Carol doar dacă acesta ar fi fost de acord cu anumite condiţii. În primul rând, ar fi vrut să se asigure că fostul prinţ moştenitor ar fi intenţionat să conducă într-o manieră constituţională, nu prin intermediul prietenilor personali. În al doilea rând, Carol ar fi urmat să-şi abandoneze amanta, întorcându-se la fosta soţie. Dacă Maniu dorea să joace în preajma lui Carol rolul jucat de Brătianu pe lângă Ferdinand, ştia că ar trebui să elimine influenţa malefică a amantei fostului prinţ moştenitor. Mai mult, Maniu, un burlac cu înalte principii morale, se opunea ca Regele să trăiască în păcat, şi în plus cu o evreică. Carol însă îşi ticluise planurile cu grijă. Încă din decembrie 1927, în aşa-zisele memorii ale Elenei Lupescu (o serie de articole de ziar publicate în *London Sunday News*), Duduia declarase că acceptă să-l lase pe Carol să plece, dacă acest lucru se dovedea necesar".

După înscăunarea sa ca prim-ministru, în cadrul măsurilor pregătitoare pentru revenirea prinţului în ţară, Maniu l-a numit consul la Paris pe Petre Ciolan, diplomat cunoscut ca devotat al lui Carol şi, în acelaşi timp, om de încredere al partidului. Sarcina sa era de a ţine legătura cu prinţul şi a-l informa pe Maniu despre intenţiile acestuia. În cartea sa *Fapte din umbră*, Cosma Neagu reproduce un extras dintr-un raport al lui Ciolan, în care relatează întrevederea avută cu cuplul Carol-Lupescu la reşedinţa acestora. Din conţinutul acestui raport reproducem intervenţia Elenei Lupescu, din care se vede cât de bine se pricepea ţiitoarea prinţului să-i transmită lui Maniu, prin intermediul împuternicitului său, ceea ce acesta dorea de fapt să afle: "Eu ştiu d-le Ciolan, pentru ce d-l Maniu se opune revenirii Alteţei-Sale; el crede că eu voi veni în ţară după Alteţa-Sa şi voi face dificultăţi. Ei bine, declar aici, în faţa Alteţei-Sale, că este cea mai mare eroare. Eu am fost lângă Alteţa-Sa un tovarăş de suferinţă. L-am îngrijit în momente de întristare. L-am îngrijit când a fost bolnav. I-am întreţinut moralul sănătos şi plin de încredere şi voi fi cea mai fericită când Alteţa-Sa

☛

se va întoarce. În ziua când Alteţa-Sa regală îşi va relua tronul, spre fericirea ţării, eu voi fi departe, pentru totdeauna, şi nici nu vreau să se vorbească despre mine".

Dar oricât de convingătoare puteau suna promisiunile solemne ale Elenei Lupescu şi oricât de credul se putea dovedi Maniu, nu erau argumente serioase în baza cărora să se iniţieze intervenţii legislative în vederea înlăturării opreliştilor constituţionale din calea "Restauraţiei". Un eveniment neprevăzut le-a oferit însă partizanilor "carlismului" posibilitatea de a ocoli fermitatea cu care Regenţa se opunea acesteia. La 7 octombrie 1929, regentul Gheorghe Buzdugan moare. Conform principiului statuat cu prilejul alcătuirii primei Regenţe, în locul său urma să fie desemnat primul-preşedinte al Înaltei Curţi de Casaţie, acesta fiind la data respectivă Andrei Rădulescu, o autoritate consacrată în domeniul Dreptului roman, membru al Academiei Române. "Andrei Rădulescu – notează Pamfil Şeicaru – ar fi putut menţine autoritatea Regenţei. Nimeni nu se îndoia de această alegere".

Nu tot astfel gândea însă şi Iuliu Maniu. Moartea lui Gheorghe Buzdugan îi oferea mult aşteptata ocazie ca, prin numirea în locul regentului decedat a unei persoane obediente, să-şi extindă autoritatea discreţionară şi asupra Regenţei. Dezvăluind adevăratele intenţii ale celui care, sub masca omului politic de o probitate exemplară, era de fapt un maestru al jocurilor de culise şi al aranjamentelor puse întotdeauna în slujba pasiunii de dominaţie, Alex Mihai Stoenescu scrie: "Maniu dorea să preia fraudulos sarcina desemnării noului membru al Regenţei de către guvern (...). Partidele din Opoziţie au sesizat infracţiunea, atrăgând public atenţia asupra neconstituţionalităţii actului făcut de guvern, însă Iuliu Maniu nu a ţinut cont de aspectele clare de drept, intenţia lui fiind desfiinţarea Regenţei prin anularea legii din 1926. La 9 octombrie 1929, primul ministru convoacă cele două Adunări şi supune votului lor alegerea unui oarecare Constantin Sărăţeanu, rudă de-a lui Vaida-Voievod, în funcţia de regent, desemnând ilegal această convocare a corpurilor legiuitoare, în care avea majoritatea absolută, drept Reprezentaţiunea Naţională. Constantin Sărăţeanu era un obscur funcţionar al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care tocmai fusese propus cu câteva luni în urmă de Grigore Iunian, ministrul Justiţiei, spre pensionare, întrucât, din pricina vârstei, devenise incapabil de a mai desfăşura o activitate corespunzătoare". Iar concluzia la această farsă constituţională o pronunţă Pamfil Şeicaru, martor ocular la consumarea ei: "L-am auzit pe C. Stere profetizând: «azi Iuliu Maniu a dat lovitura de moarte Regenţei!». Şi evenimentele au ratificat judecata lui".

În timp ce în ţară Maniu se străduia să creeze un simulacru de cadru legal pentru revenirea prinţului Carol, la Paris se puneau la punct ultimele măsuri care să asigure succesul "Restauraţiei". La începutul anului 1930, principalul agent de legătură între Maniu şi Carol era maiorul Victor Precup. Un personaj interesant, provenit din fosta armată austro-maghiară, a cărui prezenţă pe scena politică este semnalată de I. G. Duca în *Amintiri politice*. Convins că România Mare nu poate să se afirme şi să prospere decât sub sceptrul unui monarh energic, detestând Regenţa, Precup s-a dedicat cu trup şi suflet cauzei "Restauraţiei". În răstimpul care a precedat revenirea lui Carol în ţară, el a făcut naveta între Paris şi Bucureşti, ducând şi aducând mesajele schimbate de acesta cu Maniu. La insistenţele sale Maniu a luat hotărârea mult aşteptată şi l-a însărcinat să-i transmită prinţului că "dacă se va decide să facă un pas hotărâtor independent, în el nu va găsi un duşman, ci un binevoitor". Înarmat cu acest răspuns, Precup se deplasează în Franţa şi-l informează pe Carol despre atitudinea guvernului în situaţia revenirii sale în ţară. Din acest moment complotul intră în faza critică, desfăşurându-se după toate canoanele subversivităţii practicate în loviturile de stat.

Însoţit de Puiu Dumitrescu, Carol se deplasează la München, de unde va începe "marea aventură" pe calea aerului. În noaptea care a precedat ziua zborului spre România (6 iunie 1930), maiorul Nicoară, cel de-al doilea agent al lui Carol, rezident la Bucureşti, îl "intoxică" pe Maniu cu informaţia falsă că generalul Averescu ar fi pus la punct un plan paralel pentru readucerea prinţului în ţară. Minciuna urmărea să-i stârnească lui Maniu temerea că meritul, dar mai ales beneficiile loviturii de stat ar fi putut fi confiscate de averescani. Un argument suficient de puternic care să-l convingă pe primul ministru să se angajeze activ în eforturile pentru ca lovitura de stat să reuşească.

În dimineaţa zilei de 6 iunie, biplanul Farman, pilotat de un francez, având-l la bord pe Carol Caraiman, a decolat de la München, îndreptându-se spre ţară. În urma unei defecţiuni, avionul a fost nevoit să aterizeze lângă Oradea. După repararea defecţiunii, avionul şi-a reluat zborul, dar un nou incident l-a obligat să aterizeze în apropiere de Cluj, unde avionul defect a fost descoperit de un avion al forţelor aeriene, pilotat de căpitanul Opriş. Carol schimbă avionul şi după o scurtă escală la Cluj reuşeşte să aterizeze la ora 22, la Băneasa. "Fostul prinţ moştenitor – relatează Paul D. Quinlan –, greu de recunoscut cu eşarfă înfăşurată peste faţă şi purtând o cască de pilot, a intrat repede într-o limuzină care îl aştepta. În spate, alături de Carol, se afla maiorul Cantacuzino-Paşcanu, un vechi prieten şi suporter. Limuzina s-a îndreptat direct către cazărmile Regimentelor 2 şi 9 de Vânători, unde ofiţerii l-au primit plini de entuziasm pe fostul lor camarad şi conducător. Mai erau prezenţi coloneii Paul Teodorescu şi Gavrilă Marinescu, doi complici care colaboraseră cu Carol în tot acest timp. De acolo, însoţit de un detaşament de soldaţi, convoiul de automobile s-a îndreptat repede spre Cotroceni. Obosit, dar fericit, Carol strângea puţin mai târziu mâna întinsă de fratele său, care l-a întâmpinat zâmbind la intrarea în palat. Fiul risipitor ajunsese acasă".

A doua zi dimineaţa Carol s-a întâlnit mai întâi cu Iuliu Maniu şi apoi cu ceilalţi fruntaşi naţional-ţărănişti. Maniu i-a explicat prinţului intenţiile sale. Carol urma să devină mai întâi membru al Regenţei, iar apoi, după ce se va reconcilia cu regina Elena, să fie proclamat rege. Problema Elena Lupescu nu a fost discutată, ea fiind considerată rezolvată prin angajamentele acesteia transmise prin consulul Ciolan. Comentând acest proiect naiv şi iluzoriu, Eugeniu Bahman notează în *Jurnalul* său: "Dacă Maniu îşi închipuie că o să-l poată controla pe prinţ o dată întors în România, înseamnă că nu ştie cu cine are de a face".

Tentativa lui Maniu de a-l include în Regenţă în locul lui Sărăţeanu a fost respinsă categoric de Carol. El se voia proclamat rege, pretenţia sa imperativă fiind sprijinită nu numai de grupul restrâns al oamenilor politici participanţi la complot, ci şi de populaţie. "Vestea întoarcerii prinţului Carol – scrie Pamfil Şeicaru -, anunţată prin ediţii speciale, a provocat un freamăt de simpatie, mai mult ca expresie a nemulţumirilor contra guvernului naţional-ţărănist, care dezamăgise pe toată lumea. Studenţii, în mare majoritate simpatizanţi ai Mişcării legionare, au pornit cântând, cu muzica militară în frunte, spre Palatul Cotroceni. Între tinerii manifestanţi se găsea şi profesorul de Teologie Nichifor Crainic, precum şi alţi profesori universitari. Acel vibrant entuziasm a pus guvernul într-o mare încurcătură".

Confruntat cu această situaţie explozivă, Maniu convoacă o şedinţă de guvern pentru a se vota acceptarea lui Carol ca regent sau rege. O delegaţie de 30 de parlamentari naţional-ţărănişti pătrunde în sala de şedinţe şi îi transmit lui Maniu că "parlamentarii noştri sunt de părere ca Alteţa-Sa regală principele Carol să fie proclamat imediat rege". S-a trecut la vot, cinci miniştri votând ca prinţul Carol să devină regent, iar şase cerând să fie proclamat rege. Pus în minoritate Maniu îşi dă demisia din funcţia de prim-ministru, fără să antreneze, aşa cum era normal, şi demisia întregului guvern. "Dacă Iuliu Maniu – comentează Pamfil Şeicaru – ar fi motivat demisia lui pe faptul că nu acceptă lovitura prinţului Carol şi că refuză colaborarea cu noul rege, opunerea lui ar fi însemnat o mare acţiune politică. Din nefericire, Iuliu Maniu nu avea dimensiunile de caracter, spătoşenia unui Petre P. Carp". În fapt, demisia lui Maniu a fost o scamatorie neconstituţională, care s-a limitat la înlocuirea sa cu George G. Mironescu, o personalitate lipsită de prestanţă şi greutate politică, care a patronat toate măsurile adoptate de Parlament, culminând cu proclamarea lui Carol Caraiman ca Rege al României. Ceea ce s-a petrecut în zilele de 7 – 10 iunie 1930 a fost o siluire flagrantă a Constituţiei din 1923, cu urmări nefaste pentru viitorul României Mari.

La 8 iunie 1930, în Duminica de Rusalii, Ştefan Ciceo Pop a convocat întrunirea Camerelor Parlamentului. Prima măsură adoptată a fost abrogarea actelor de la 4 ianuarie 1926, prin care se consfinţise renunţarea lui Carol la tron şi fusese instituită Regenţa ca factor constituţional pe timpul minoratului viitorului rege. Apoi a fost votată detronarea regelui legitim, Mihai I, şi proclamarea ca rege a lui Carol Caraiman, un cetăţean de rând, care pierduse orice drept dinastic prin legi constituţionale, ratificate de Regele Ferdinand. Şi pentru ca acest spectacol grotesc, pe care Parlamentul de coloratură naţional-ţărănistă îl oferea naţiunii, să fie împins la extrem, fără nici un

"Rex" sau "Regele playboy"

temei tradiţional sau constituţional, Regelui Mihai i se conferea titlul de "Mare Voevod de Alba Iulia".

La ora 14, Ciceo Pop anunţa rezultatul votării. Carol Caraiman câştiga Tronul României aproape cu unanimitate, rezultatul fiind de 495 la 1. Acest unic vot exprimat împotriva lui Carol, privit în perspectivă istorică, a cântărit, fără îndoială, mai greu decât toate celelalte 495 luate la un loc. "Reţin – îşi reaminteşte Pamfil Şeicaru, prezent ca observator la acea şedinţă a Parlamentului – numele unui deputat naţional-ţărănist de la Galaţi, Măgură, republican din epoca lui Gheorghe Panu: în momentul când regele Carol II s-a prezentat în faţa Camarei şi Senatului reunite, ca să depună jurământul, el a părăsit sala de şedinţe. După ce s-a terminat formalitatea, l-am auzit spunând: «Ce cumplit vom ispăşi cu toţii greşeala săvârşită azi. Am fost vrăjmaşul lui Ionel Brătianu, dar el a avut dreptate. Când ne vom da seama, va fi prea târziu. O să ne muşcăm mâinile». Puţini însă au fost cei care l-au luat în serios pe bătrânul Măgura. El a văzut mai departe decât toţi ceilalţi deputaţi".

Deputaţii liberali au boicotat şedinţa Parlamentului la care Carol Caraiman a fost înscăunat Rege al României. O atitudine pe care Pamfil Şeicaru o condamnă aspru. "Partidul Liberal a dat dovadă de o totală lipsă de curaj politic. În loc să vină în faţa parlamentului şi să aducă în dezbatere problema prinţului Carol, Vintilă Brătianu a convocat la clubul liberal pe fruntaşii partidului, ca şi cum o problemă aşa de importantă e suficient să fie dezbătută într-un club şi nu în faţa parlamentului. Pentru Carol, aceste acte de laşitate, au fost îndemnul care l-a dus la dezastru; nu s-a întâmplat nici o rezistenţă politică, cu toate că opunerea guvernului şi a parlamentului nu ar fi dezlănţuit un război civil. Şi în domeniul moral, ca şi în domeniul fizic, nu te reazemi decât pe ce îţi rezistă. Lucrurile s-au desfăşurat aşa de uşor, de la 6 iunie până la 13 iunie, încât, fără să-şi dea seama, clasa politică a României a creat psihologia tipică a regelui Carol: îşi putea permite orice, neexistând voinţe capabile să-i opună o rezistenţă eficace, în scopul de a apăra unele principii. Partidele i s-au arătat compuse din moluşci, oameni politici nevertebraţi. Între 6 iunie şi 13 iunie, frânele monarhiei au fost distruse, decizându-se soarta monarhiei în România".

Tragicomedia naţională consumată atunci a avut un epilog pe măsura staturii morale a protagoniştilor ei. După numai o săptămână de funcţionare a cabinetului care l-a uns rege, Carol, bine înţepenit pe Tronul României, îl demite de Gh. G. Mironescu din funcţia de prim-ministru şi-l numeşte pe Iuliu Maniu preşedinte al Consiliului de Miniştri. Stăpânul îi plătea simbria slugii credincioase!

(Va urma)

Eveniment O Eveniment O Eveniment O Eveniment O Eveniment O Eveniment

IOAN SORIN USCA CRIMA LETALĂ (KRIMINALROMAN)*

În loc de altă prefață:

ET IN UTOPIA EGO

Pe fratele Ioan Sorin Usca (1) l-am întîlnit în Utopia (iată, sînt cîțiva ani buni de atunci!), iar la început, ca și dumneavoastră, am avut tendința de a nu-l lua în serios. De-alde d-ăștia, mi-am zis, care "dau cu sîc din Isarlîk", am văzut eu mulți la viața mea!

Dacă în banala noastră existență cotidiană (la Strehaia sau la Lehliu, să zicem) lucrurile nu sînt ceea ce par, în existența oarecum excentrică din Utopia se întîmplă că lucrurile nu par ceea ce sînt. Nici fratele Usca nu părea, dar era, ceea ce, pînă la urmă, va trebui să fiți de acord că reprezintă lucrul cel mai important.

De altfel, în Utopia, cel puțin pe vremea aceea, eu eram cam singurul care se mai îndoia pînă la capăt: acolo membrii aveau, îndeobște, idei limpezi și fixe, pentru care mărturisesc că i-am și invidiat de multe ori, chiar dacă n-am apucat să le-o spun niciodată. Îndoiala stă poate în firea mea, dar nici prin gînd nu-mi trece s-o consider o virtute: dacă am reușit cu adevărat să nu mai avem îndoieli (dincolo de detaliile mărunte), ca oamenii din Utopia, sau ca ilustrul nostru contemporan Cornel Constantin Ciomâzgă, atunci lucrarea noastră ar fi fără cusur și țara (da, țara!) s-ar schimba la față pe ambele maluri ale Prutului, redevenind ce a fost (și chiar mai mult decît atît). Așa însă, printre atîtea perpetue îndoieli (Dilema veche? Dilema nouă? Plai cu boi? Plai cu bou? Yalta? Malta? 22? Cine-a tras în noi? Pelicanul sau babița? – și altele asemenea), riscăm să ratăm chiar și o carte precum cea de față, care ar putea fi – părerea mea! – primul nostru pas esențial atît înapoi cît și înainte, acel sfîrșit al începutului sau început al sfîrșitului pe care-l așteptăm demult (dacă nu cumva dintotdeauna), "crima letală" a spațiului mioritic, mintea noastră cea de pe urmă și tinerețea noastră fără bătrînețe, aici, "la porțile Orientului", sub "leneșele stele ale polului getic".

E mult? E puțin? Vedeți cum stăm să cădem, iară și iară, într-o nouă dilemă?! De ce n-am spune, în sfîrșit și pentru totdeauna, cu mîna pe inimă, sfidînd ispita oricărei îndoieli: "Ei bine, da, asta e cartea de care toți aveam nevoie (Ahoe!), cartea care nu se scrisese încă, marea carte albă și neagră a Utopiei carpato-danubiano-pontice!".

*Fratele Ioan, care pînă mai ieri umbla deghizat în popă de țară, și Utopia cea adevărată, despre care depun acum eu însumi mărturie (*Scrivi et salvavi animam meam*), reprezintă prima provocare majoră de după NATO și ultima provocare majoră înainte de UE a literaturii române postmoderne și postcomuniste (2), dacă nu cumva însăși căciula despre care se spune că românul și-o pune dinainte și se judecă singur. De va trece neobservată, cum de la o vreme trec pe la noi toate cele (cu excepția emisiunii* Big Brother *și a Catedralei Mântuirii Neamului), atunci se va chema că ne-am furat singuri căciula și că merităm să ne judece alții (ca pe Slobodan Miloșevici, vecinul căruia i-a murit capra), pînă ce ne va judeca Dumnezeu Însuși, repartizîndu-ne să păzim, la adevărata "răscruce a imperiilor moarte", Marea Poartă a Infernului postdantesc, pe care – zic cei mai umblați decît mine – nu mai stă scris* Lasciate ogni speranza..., ci atîrnă, mîzgălită cu litere de-o șchioapă, ambigua firmă *"La dracu cu cărți"...*

[1] Fiind hîrșit cu psihozele curente ale zdrobitoarei majorități a "oamenilor de bine" din aceste mereu alte vremuri de tranziție, mă simt dator să precizez că aici cuvîntul "frate" nu are nimic de-a face cu apartenența la vreun ordin masonic, nici cu vreo rudenie de sînge sau spirituală (deși asta s-ar putea discuta, tocmai în virtutea Utopiei), nici cu vreo cîrdășie de gașcă literară sau interlopă, ci e folosit mai degrabă în sensul larg și profund românesc din cunoscutele noastre proverbe "Frate, frate, dar brînza-i pe bani" și "Fă-te frate cu dracul pînă treci puntea".

[2] Vorba vine.

Unul dintre proiectele de copertă (Ioan Andoni)

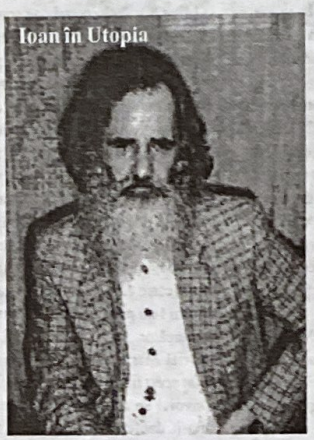
Ioan în Utopia

Partea I:

HRONICUL LUI FILOTEI

Notă introductivă

Descoperirea, de curând, a *Hronicului lui Filotei* a stârnit mult interes în cercurile științifice, dar și în rândul publicului larg. Consemnările lui Filotei pun într-o lumină nouă ceea ce se știa despre clubul *Utopia*, socotit, până la aflarea acestui document, ca fiind legendar. Dar, după cum se va putea constata parcurgând acest document, întrarea în legendă a *Utopiei*, binemeritată, nu anulează interferența sa cu istoria, chiar dacă, potrivit unei tradiții locale, s-a menținut pe deasupra acesteia, în cele mai multe cazuri.

Așa cum cititorul va observa, scrierea nu este întru totul unitară, cuprinzând fragmente disparate din viața *Utopiei*, dar ajutându-ne să ne facem o idee despre acea epocă glorioasă (dacă putem atribui categorii temporale *Utopiei*). Cum documentul a intrat în posesia noastră, ne grăbim să-l publicăm, cunoscând interesul cu care este așteptată apariția sa, cu gândul că, odată luată cunoștință de textul său, nu vor întârzia edițiile critice, atât de necesare pentru reconstituirea întregului context în care s-au petrecut faptele relatate.

Notă: Dacă lucrarea va fi folosită în lucrări științifice, se va cita astfel: *Hron. Fil.*, după care se va adăuga, cu cifre romane, paragraful și, cu cifre arabe, pagina identificată în textul tipărit. De pildă: *Hron. Fil.*, XII, p. 5. ***(Autorul)***

I. Întemeierea Utopiei se datorează cinstitului Evtihie, vrednic bărbat întru toate, care a înțeles nevoile veacului său și a găsit chipul de a se sustrage lor. Și așa s-a făcut că a întemeiat Utopia, așezământ veșnic, ale cărui porți nu se vor clăti[1].

II. Primul ce deschise porțile Utopiei fu Igor Ionescu. Despre acesta se povestește că după multă rugăciune îl avu maică-sa, dar, cu toate rugăciunile, el se născu și fu zvârlit pe malul râului, unde-l găsiră după o vreme[2]. Numele de Igor i-l dădură părinții adoptivi, iar Ionescu nu știm de unde vine.

III. Fost-a acest Igor în copilăria sa prea bun elev și iscusit în alcătuirea de stihuri. Și avea coleg cu el în clasele mici un băiețel care se chema Saul. Iar pe acest Saul, într-o zi, l-a uns un băiat mai mare. Apoi, l-au uns și colegii de clasă, fiind certați cu certare de către doamna învățătoare, când s-a aflat ce ticluiseră. Dar, plecând doamna în recreație, băieții iară-l unseră pe Saul[3].

IV. Crescând Igor întru tânăr falnic, urmărea adeseori meciuri de fotbal și-l admira pe mijlocașul Hrib. Iar acest Hrib, fiind ager în mișcări și cu mare clarviziune, fu luat la Birmingham, în Englitera. După ce trecu o vreme, fu Hrib invitat într-o emisiune televizată în care publicul avea putința, apelând un număr de telefon, să-i pună întrebări. Și văzu Igor că cea mai inteligentă întrebare a pus-o o telespectatoare, zicând: "Vă place să jucați la Birmingham?". Iar Igor hotărî atunci de a nu mai vorbi muritorilor și se retrase la Utopia.

V. În acele timpuri veni la așezământ și Domnul Colonel Stoenescu, cel ce multe păcate săvârși în tinerețea lui, punând fără de măsură piedici artiștilor și cu râvnă uneltind asupra lor. Spunea el pe atunci, zicând: "Cum o să dai drumul la versuri ca astea: *Să nu te miri că-s trist, iubita mea/ cu păr fosforescent și ochii cum e marea-n zori/ și cea din urmă stea*)"[4] Și propuse el să se schimbe astfel: *Sunt iarăși bucuros, iubita mea...*, însă artistul nu primi să facă nici o modificare și rămase astfel necunoscut muritorilor, nefiind promovat, ceea ce, după ei[5], nici n-a reprezentat vreo pierdere. Acest Stoenescu s-a căit mai târziu cu căință mare și cu frângerea inimii și mulțime de lacrimi, iar azi e nelipsit din Utopia.

VI. Certat fiind Igor cu vlădica Arhelau, s-a vorbit asupra lui[6] că s-ar fi lepădat de credința Răsăritului și s-ar fi papistășit. Dar acestea sunt numai vorbe răuvoitoare ale gâlcevitorilor, căci el niciodată n-a visat asemenea necinste. Era atunci în scaunul Romei Alțhaimer al II-lea[7], și spuse Igor, zicând: "Cum e Arhelau, așa-i și Alțhaimer". Și până azi este zicala în popor: "Au doară nu-i Alțhaimer ca și Arhelau?".

☛

* În curs de apariție la Timișoara, după o lungă gestație. Materialul fotografic cu care ilustrăm fragmentul reprodus aici ne-a fost pus la dispoziție de către autor, cu titlu de exclusivitate.

1. Clătina; desființa (n. n. – I.S.U.)
2. Nu se precizează de către cine a fost găsit.
3. Episod abscons și cu mică relevanță asupra *Utopiei*. De reținut doar schița de portret a lui Igor (n. n. – I.S.U.).
4. Versurile sunt din piesa *Tristeți, iubita mea, tristeți*, aparținând lui Nicu Vladimir, și el adeseori prezent la Utopia, împreună cu Dorin Liviu Zaharia și alții (n. ed.).
5. Este vorba despre muritori.
6. Igor.
7. Istoria nu cunoaște un astfel de personaj; pare a fi vorba de o poreclă (n. n. – I.S.U.).

VII. Şi se nimeri pe acolo într-o zi Tatiana; şi era zi de vineri. Şi era Tatiana aceasta cu multă dulceaţă în vorbă şi având îndeobşte toate cele de trebuinţă. Iar Igor bărbat frumos fiind, ea îi spuse: "Fac tot ceea ce vei vrea tu!". Iar el îi răspunse Tatianei, zicând: "Recită-mi, atunci, ceva din Rilke...". Iar ea neştiind cine-i acela, o smeri astfel pe dânsa, ruşinând-o cu ruşinare mare foarte. Şi nu s-a mai ivit pe la Utopia până-n ziua de azi.

VIII. Iar în poarta Utopiei era întru totul limpede scris: **QUOD LICET IOVI, NON LICET BOVI.** Iar acestea nu s-au scris dintr-o pornire latinicească a noastră, ci spre a fi înţelese de cei vizaţi întru a doua parte a dictonului.

Ioan la Kremlin

IX. Bucatele la Utopia erau fruste, dară nu frugale. Inorogul era poftit (râvnit) cel mai adesea de către meseni, dar nu ocoleam nici Finixul, bine stropit cu vin de Hios. Altfel, se bea mai mult ambrozie şi mult ne înveseleam de ea. Iară un nou venit a cerut o bere şi grozav râseră mesenii cu hohote de râsuri, şi-l poreclirâ Danezu´, şi-i rămase aşa numele şi după ce s-a îndreptat[8].

X. Se aciuă de la o vreme în Utopia şi Teodosie. Şi era acel Teodosie vechi de zile şi albit de ani. Iară el nimică nu vorbea vreodată cu cineva, ci, sorbindu-şi alene nectarul, spunea când şi când, parcă sieşi: "**pe** care; **în** care; **din** care; **cu** care; **la** care; **sub** care...". Şi repeta acestea, când i se năzărea lui, şi nimeni n-a priceput ce vrea dânsul să spună. Iar dacă era bănuială, nu auzirăm pe nimenea grăind astfel, cum s-ar înţelege[9].

XI. Spre a aduce bucatele la mese o avurăm pe Navsikia[10], iar nouă tare ne plăcea s-o chemăm, sub meşteşugite pricini, folosind vocativul, şi-o strigam, zicând: "Navsiko!". Şi ne înveseleam de cum sună vorba asta. Dară Navsikia nu se supăra, ba, mai mult, se îngrijea să nu ne lipsească muzica. Iară pe Dorin şi pe Nicu se vorbea că ea-i aduse la Utopia, însă dacă e întrutotul aşa, asta n-o mai ştiu.

XII. Şi în ziua doa a lui april, văleat 7512, s-a sărbătorit cu sărbătoare intrarea ţării în NATO[11], şi ne căznirăm să iscodim rime pentru NATO şi aflarăm: **iat-o**, **aflat-o**, **sprâncenato**, **ascultat-o** (**ascultato**) şi altele multe, pe care nu le mai ţin minte. Iar Igor găsi pe loc o rimă la Uie[12], şi toţi mesenii...[13]

XIII. Acest număr fiind al Iscariotului şi fatal, nimic nu avem aici a scrie.

XIV. Iar înainte de aceasta[14] participă Igor la Loteria Vizelor şi obţinu intrarea în îndepărtata Americă. Şi uimire se lăsă asupra noastră, mirându-ne într-un cuget de demersul său. Dar el nimic zicând către noi, se prezentă la Ambasadă şi-i spuse lui[15], zicând: "Urmaşii lui Ştefan Vodă nu merg la fiii unor crescători de vaci!".

XV. Şi avea Evtihie un motan, Taras pe numele său. Şi fiind viguros şi chipeş, mult se plodi acela, având pisici patru sute[16].

XVI. Iară într-o zi intrară două tinere foarte sulemenite şi mult meşteşugit înveşmântate şi-l abordară pe Igor şi i-au spus: "Vă doriţi, desigur, un cuptor cu microunde... Firma noastră vă va face astăzi o bucurie! Trebuie doar să răspundeţi la întrebarea: Aţi văzut prezentarea noastră, difuzată pe toate posturile de televiziune?". Iar Igor le răspunse, zicând: "Nu!". Şi era într-o miercuri.

XVII. Deseori trecea pe la noi Vasili[17] şi ochii i se luminau ochii[18], iar inima i se înviora şi zicea: "Ietă praznik!". Şi se bucura cu bucurie.

XVIII. Iară era unul poreclit de noi Cecenul, dintru mulţime de pricini numindu-l astfel. Şi mult îl obijduiam, iară dânsul, dacă se supăra, trebuia să tacă mulcom, că mai mari neajunsuri îi iscodeam[19].

XIX. De parte muierească n-am dus vreodată lipsă, iară aceia ce zic altăceva sunt răuvoitorii şi uneltitorii întrutot spurcaţi, care nici prin dreptul Utopiei n-au ce căuta. Dar nici nu rămâneau aici femei precum Tatiana, adeverindu-se bardul care zice: *Ştiu zeii ce ştiu când aleg zeiţe, se pare...*

XX. Şi ne legarăm la o vreme cu jurământ, zicând: "Aşa şi aşa să ne fie nouă dacă nu vom fi mereu utopici!".

XXI. Veni într-o zi Ermis[20], furnizorul, şi-i zise lui Evtihie: "Am venit să rezolvăm problema cu butoaiele de ambrozie care le-aţi comandat..." Iar Teodosie interveni, zicând: "**pe** care; **în** care; **din** care; **cu** care; **la** care; **sub** care...". Şi toţi începurăm oarecum a ne dumiri că adică ce vrea dânsul să spună.

XXII. Era într-un octombrie[21] când au venit la noi Militanţii lui Tonia[22] şi întrebară, zicând: "Primiţi?". Iară noi într-un glas răspunserăm, zicând: "Primim!". Şi mult se ospătară şi li se veseli inima, iar Dorin cântă *Ziua bradului de noapte* (*Cartea s-a deschis la primul rând;/ Erai măzgălit şi puţin tuns,/ De formă hazliu şi trist în fond...*).

XXIII. Şi zise atunci Andrei[23] că nu au de ce a se ruşina apusenii faţă de noi, pentru aceea că şi la ei se află oameni, numai că mai rar.

XXIV. Şi porni atunci prigoană Arhelau[24] asupra Utopiei, numai că ce nimeni nu-l băgă în samă.

XXV. La un crepuscul al zilei ne plictiseam toţi cu plictiseală. Şi înfricoşat necaz se lăsă asupră-ne. Iară aşa akedie nu fu nicicând. Şi spuse Domnul Nelu, zicând: "Barem de ne-ar aduce dracu´ un muritor[25], s-avem de cine râde...". Şi Pronia se îndură de noi, aducându-ne un paria, cu vădită alură de măcelar ori de cântăreţ[26]. Şi grăi muritorul acela, zicând: "Şefu´, ceva muzică bună n-ai?". Şi tare râserăm şi ne înviorarăm. Iar acela se simţea ca la stimata dumnealui mamă acasă şi ne înveselea cu felurite pozne şi giumbuşlucuri.

XXVI. Dară când se cânta: *Bună dimineaţa, brad ascuns!/ După-atâta pădure şi gând,/ Am pus piua şi nu ne-am mai plâns./ Îţi vom şterge bruma în curând...*, acela spuse: "Bă, Şefu´, da´ cine-i cretinu´ ăsta care vorbeşte cu brazii?". Iar Domnul Colonel Stoenescu, mustrat de cuget că ce păcătuise el în tinereţile dânsului, îl şi atinse cu un upercut[27] la ficat.

XXVII. Dar acela, neînţelegând aluzia, spuse că ne arată el la toţi, şi iarăşi încasă un croşeu la ficat, dublat de o directă, tot la ficat. Şi-l poreclirăm Promitev[28]. Iar el cu greu scăpă, şi se îndepărtă proferând ameninţări că s-a răzbuna cu răzbunare.

XXVIII. Şi grăi Domnul Nelu că acela negreşit se va întoarce cu haidamaci, paria neînvăţând niciodată şi, crezând orbeşte în drepturile paria, fiind pururea gata de a o încasa iară şi iară.

XXIX. Şi fuse precum grăi Domnul Nelu, căci înţelept ca dânsul nu se mai afla, şi grăia despre aştri, despre păsări, despre pisici[29], şi despre tot ce era sub (şi deasupra de) soare, dar puţini veneau să-i asculte înţelepciunea.

XXX. Însă aceia[30] nu veniră oricum, ci întâi informară presa că nu e vorba despre un conflict, ci de o acţiune umanitară, cu subiacent caracter punitiv, şi că intervenţia lor nu e îndreptată împotriva Utopiei, pe care o respectă, ci a tiranului Evtihie şi a răufăcătorului Stoenescu (ziceau ei), a căror aducere în faţa Justiţiei se urmăreşte.

XXXI. Şi veniră aceia patruzeci de mii[31], iară utopici eram douăzeci. Şi se frânseră aceia în faţa utopicilor şi plânset mare se făcu în toate casele lor. Iar ei trebuiră, în starea jalnică în care se aflau, să facă curăţenie pe tot câmpul de bătaie, şi tare i-am umilit cu umilinţe mari foarte.

XXXII. Şi mulţime mare de curioşi lăudă biruinţa noastră, cu inimă deschisă, iară nu cum spun răuvoitorii, că de teamă.

XXXIII. Măcar că n-ar fi trebuit, dar, ca să râdem, ne adresarăm şi noi presei, şi am rugat să se consemneze precizia chirurgicală a contraofensivei, faţă de vremurile apuse în care, într-o astfel de bătălie, era dat nimicirii tot cartierul, ca şi faptul că ne exprimăm tot regretul faţă de eventualele victime colaterale.

XXXIV. Până şi Taras[32], auzind acestea, (prinse a) zâmbi a râde, mâţeşte.

XXXV. Şi multe alte fapte săvârşiră vitejii, despre care însă nu voi pomeni aici, fiind pe deasupra de puteri a le aminti toate.

.....[3]

XL. Am scris acest Hronic eu, nevrednicul Filotei, văleat 7512. Aşa iscălesc eu[34]. Vegheaţi, iubiţilor, să nu fiţi înşelaţi cu ţiclueli: acesta-i scrisul meu...[35]

---

8. Corectat.
9. Text neclar în original.
10. Nausicaa.
11. Alianţă militară din epocă, întrunind o seamă de state ajunse la crepuscul; ulterior, a dispărut ca şi cum n-ar fi fost, odată cu biruinţa Răsăritului (n. n. – I.S.U.).
12. Pronunţie populară pentru UE, abreviere de la Uniunea Europeană (n. ed.).
13. Textul fiind corupt, nu a putut fi refăcut, nici măcar conjectural (n. n. – I.S.U.).
14. De sărbătoarea suspomenită.
15. Consulului, pesemne (n. n. – I.S.U.).
16. Presupunem aici a fi o exagerare, datorată vreunui copist (n. n. – I.S.U.).
17. Şukşin.
18. Sic!
19. Născoceam; găseam; urzeam.
20. Hermes.
21. Octombrie pare a avea, în logica hronicarului, o conotaţie mistică, al cărei înţeles, însă, ne scapă (n. n. – I.S.U.).
22. Anton Pavlovici Cehov (29 ianuarie 1860 – 15 iulie 1904).
23. Personaj neidentificat; probabil aparţinător grupului *Militanţilor lui Tonia*.
24. V. *Hron. Fil.*, VI, p. I
25. Text preluat din memorie după scrierea *Ultima mohicană* a lui Anton Pavlovici Cehov (n. ed). În fapt, e o pastişă (n. n. – I.S.U.).
26. Tagmă diferită de cea a muzicienilor (n. ed.).
27. Aici (şi în continuare) hronicarul foloseşte termenii din box cu totul la întâmplare, dovedind o crasă ignoranţă în domeniu (nota unui cronicar sportiv).
28. Prometeu.
29. Evtihie însuşi avea un motan, pe nume Taras.
30. Paria.
31. Cifră exagerată, datorată unei scolii, urmărind, probabil, o conotaţie mistică (n. n. – I.S.U.).
32. Taras fiind motanul lui Evtihie.
33. Mare lacună în text, datorată, se pare, manipulării greşite a unei cupe de ambrozie (n. n. – I.S.U.).
34. Ediţiile critice vor reda acest paragraf (şi) în facsimil (recomandarea tuturor: proprietar manuscris, culegători, editură ş. a.).
35. Manuscrisul se încheie brusc, ultima parte lipsind; presupunem că el va fi fost continuat într-o a doua carte care, însă, nu ni s-a păstrat, sau nu s-a descoperit până azi (n. n. – I.S.U.).

RUSIA ŞI ISPITA MESIANICĂ

religie şi ideologie (5)

partea a doua: *DIMENSIUNEA SPIRITUALĂ A MESIANISMULUI*

CAPITOLUL IV

1) Mesianismul rus între laicitate şi religiozitate

Ideea mesianică rusă trebuia să treacă obligatoriu prin filtrul conştiinţei unei intelighenţii, pentru a căpăta sens. Ceea ce păruse a fi iniţial un vis utopic al călugărului Filotei, cu timpul devine o idee bine susţinută atât de oamenii de cultură ruşi, cât şi de politica oficială a imperiului ţarist. Prin urmare, Rusia şi-a afirmat de timpuriu responsabilitatea faţă de creştinismul european. În scurt timp, profitând şi de o conjunctură politică favorabilă, se va declara *protectoarea* întregii Ortodoxii. Mai mult chiar, în numele *ideii ruse* şi sub acoperirea ei, se dezvoltă politica imperialistă, vizibilă încă din timpul lui Ivan III.

Imperialismul ţarist, alimentat de utopia celei de A Treia Rome, era susţinut şi de întreaga intelighenţie rusă din secolul XIX. Mesianismul rus cunoaşte astfel o formă laică, reprezentată de politica ţarului, de slavofilismul intelighenţiei, ca şi de panslavismul şi narodnicismul aceleiaşi intelighenţii. Ceea ce au în comun toate acestea este credinţa într-o misiune pământeană a Rusiei, care, ca protectoare a Ortodoxiei, avea datoria să elibereze ţările slave, precum şi ţările din sfera sa de influenţă, de sub jugul turcesc şi austriac.

Drumul pe care-l urmează mesianismul rus după ce întâlneşte conştiinţa slavofilă şi panslavismul propovăduit de Fadeev şi Danielevski este foarte interesant şi dramatic totodată. Ideea rusă îmbracă astfel forma unei mişcări naţionale fără precedent, odată cu afirmarea panslavismului ca doctrină de stat, care va duce Rusia, de la liberalismul propovăduit de occidentalişti, la ideologia revoluţionară, luând în final forma imperialismului de tip comunist.

Dacă intelighenţia fidelă politicii ţariste va propovădui ideea rusă în forma sa laică, poporul rus, în care includem pe cinstiţii stareţi şi oameni ai Bisericii, va păstra vie imaginea creştinismului pur, nealterat de ereziile occidentaliste. Politica imperialistă, ca şi ideile occidentale rusificate, care preocupau intelighenţia, rămâneau străine ţăranului de rând. Viaţa satului rus, de stepă, îşi avea universul său, ritmul său, neschimbat de sute de ani. În curând satul, cu mujicul său, va fi subiectul unei atracţii puternice din partea intelighenţiei narodniciste, care încerca să se apropie de popor şi să dea astfel sens *ideii ruse*. De altfel, însuşi conceptul de *idee rusă* se va face cunoscut prin abordarea conceptuală a mesianismului rus de către intelighenţia secolului XIX, care cunoaşte o adevărată *isterie mesianică*. Odată ce mitul celei de A Treia Rome cunoaşte o propagandă în rândurile clerului, ale nobililor, ale oamenilor de rând, ea se va implanta adânc în sufletul întregii Rusii, devenind *ideea călăuzitoare* a vieţii naţionale. Intelighenţia rusă, în încercarea de a da sens unei culturi ruse anemice, se va transforma în purtătoarea de cuvânt a întregii Rusii ortodoxe şi pravoslavnice, sfârşind în cele din urmă prin a-şi impune propria concepţie despre mântuirea Rusiei, despre rolul ei în Europa şi pentru creştinismul universal; ea va impune şi regulile jocului şi-şi va asuma întregul destin al Rusiei, în numele unui crez mărturisit. În acest sens, soarta ideii ruse va depinde de supravieţuirea acestei intelighenţii (deosebit de dificilă în condiţiile politice ale ţarismului, de multe ori intolerant, sau ale Rusiei sovietice, când mulţi intelectuali au sfârşit în gulaguri sau au luat drumul exilului).

2) Ideea rusă la slavofiliştii occidentalişti. Intelighenţia rusă între liberalism şi revoluţie

Apariţia intelighenţiei în secolul XIX îşi are premiza în realităţile social-politice şi economice ale Rusiei, începând încă din secolul XVII, dar şi în caracteristicile generale ale statului rus.

Se cunoaşte faptul că în Rusia Biserica naţională, pe de o parte, şi statul rus, de cealaltă parte, au jucat un rol foarte important. Ideea generală a celei de A Treia Rome, în care au crezut atât membrii clerului, cât şi oamenii de stat, a impus două idei care şi-au găsit, cum era şi normal, partizani: ideea *imperialistă* (urmărită în special de statul rus, de imperiul moscovit) şi ideea *ortodoxă* (care urma Biserica în planul mântuirii). Cu alte cuvinte, mitul celei de A Treia Rome a consolidat rolul Bisericii şi al Statului, ambele apărătoare a celor două împărăţii, cea religioasă şi cea pământeană, în funcţie de modalitatea mai mult sau mai puţin concretă de a realiza idealul mesianic în cele două forme de manifestare amintite.

Biserica şi Statul erau chemate astfel să realizeze *împreună* împărăţia universală – una în spirit, alta pe plan material. Şi ambele vor juca un rol la fel de important în evoluţia ulterioară a Rusiei. Probabil că mesianismul rus putea să reuşească numai dacă Biserica şi Statul, ambele chemate la o misiune universală, aveau libertatea să se manifeste în lumea pe care erau menite să o servească – lumea spiritului sau lumea cezarului. Totuşi, Rusia nu a cunoscut această conlucrare liberă, înălţătoare, între Biserică şi Stat. Cele două instituţii au coexistat, în planuri diferite, iar gândirea intelighenţiei slavofile, occidentaliste, sau a marilor scriitori creştini, nu a mai putut menţine echilibrul, eşuând în utopiile teocratice sau panslaviste.

Echilibrul între cele două, Biserică şi Stat, se va rupe treptat în favoarea Statului. Ideea împărăţiei religioase se va estompa curând, iar Biserica nu va mai avea un rol conducător. *Împărăţia moscovită a însemnat o guvernare totalitară*, afirma N. Berdiaev în *Originile şi sensul mesianismului rus*. Dar prin chiar dominaţia totalitaristă a Moscovei, mesianismul rus însuşi era pus în pericol. Trebuie precizat totuşi că niciodată, pe plan eclezial, teoria celei de A Treia Rome nu a fost împinsă până la ultima sa consecinţă: scaunul Moscovei nu a pretins nicicând să ia locul Constantinopolului. Biserica, în acest sens, va acţiona numai pe planul împărăţiei spirituale. Cu toate acestea, viitorul religios al Bisericii era văzut de cler fie ca un compromis între Biserică şi Stat, fie ca o independenţă totală a acesteia faţă de autoritatea Moscovei. În acest al doilea caz, nu se accepta nici un compromis cu Statul moscovit.

În scurt timp, membrii Bisericii se vor împărţi în două tabere. Unii, având-l în frunte pe învăţatul stareţ Iosif din Volok, acceptau compromisul, văzând în Imperiul creştin moscovit realizarea pământeană a cetăţii lui Dumnezeu, căreia Moscova avea să-i fie centru (1); ei erau partizanii unei strânse alianţe între Biserică – care urmărea împlinirea mesianismului rus sub forma lui ecumenică, în interiorul său – şi statul moscovit, care urmărea acelaşi lucru din exterior.

A doua tabără era formată din monahi, severi trăitori în pădurile Nordului, dintre care se remarcă Nil Sorski, ulterior canonizat. Aceştia propovăduiau sărăcia monastică, totala independenţă a Bisericii faţă de stat şi fidelitate canonică faţă de Constantinopol. Nil Sorski înţelegea că o Biserică *naturalizată* putea fi mai uşor controlată de stat. Neîncrederea lui Nil Sorski şi a partizanilor independenţei totale a Bisericii se va dovedi pe deplin justificată, în dezvoltarea ulterioară a imperiului rus în direcţia unui stat secularizat modern, care în secolul XVIII a înfeudat complet Biserica. Cu toate acestea, în secolul XVI, tabăra lui Iosif a repurtat o aparentă victorie de scurtă durată: Biserica se va alia cu statul moscovit şi-şi va păstra proprietăţile. Ca moştenitoare a Bizanţului, ea moştenea şi fastul acestuia. Bogăţia materială nu era decât un simbol al bogăţiei spirituale a Bisericii.

În curând, însă, raporturile dintre Biserică şi Stat se vor deteriora. Teoria celei de A Treia Rome a fost din nou atacată în timpul Patriarhului Nikon (1652-1658). El a reuşit să stabilească supremaţia puterii spirituale asupra celei temporale şi să reformeze Biserica rusă. De acum înainte, *credinţa ortodoxă va însemna credinţa rusească, cea neruseacă fiind – prin urmare – credinţă neortodoxă* (2). Chiar dacă Patriarhul Nikon a sfârşit prin a fi înlăturat şi condamnat în 1660, un mare sinod reunit la Moscova a adoptat reformele liturgice ale lui Nikon, ceea ce a dus la schisma credincioşilor de rit vechi în secolul XVII, aşa-zisa schismă a rasholnicilor. Schisma a avut însă cauze mai adânci: *era momentul să se lămurească, o dată pentru totdeauna, dacă împărăţia rusească era sau nu adevărata împărăţie a Ortodoxiei şi dacă poporul rus îşi îndeplinea sau nu vocaţia mesianică* (3).

Exista bănuiala cum că împărăţia ortodoxă a celei de A Treia Rome era atinsă de corupţie şi că adevărul ultim şi etern era denaturat. Şi mai era şi teama că prin intermediul statului şi clerului înalt, Antihristul stăpânea Rusia. În acest sens, schisma a dat o puternică lovitură mitului celei de A Treia Rome; în se crea un precedent în istorie prin care Biserica Rusiei se erija în singura forţă care avea dreptul să păstreze ideea rusă şi să o facă cunoscută sub forma împărăţiei spirituale, statul urmând să se supună acestei voinţe a Bisericii; în al doilea rând, credincioşii de rit vechi nu acceptau să participe astfel la misiunea universală a Rusiei, ei înţelegând reformele ca pe o ruptură cu tradiţia adevărată, a Părinţilor Bisericii. Neacceptarea reformei bisericeşti a făcut ca o anumită parte din popor să se rupă de Biserică.

O altă lovitură împotriva ideii de A Treia Rome va fi dată de reformele lui Petru cel Mare. El nu acceptă subordonarea ţarului faţă de Biserică. În plus, dominaţia Bisericii în stat nu va putea să ridice Rusia la nivelul celorlalte state europene, căci menţinerea bizantinismului în formă naţională, nu permitea deschiderea Rusiei către lumea occidentală, agreată de Petru I. În anul 1721, el a publicat celebrul Regulament spiritual, alcătuit de Teofan Prokopovici, episcop de Pskov, care desfiinţa instituţia Patriarhiei, punând la conducerea Bisericii un organ colegial – Sfântul Sinod – alcătuit din episcopi şi din 2-3 preoţi. În fruntea aparatului administrativ al Bisericii era un procuror laic, ceea ce însemna o gravă prejudiciere adusă statutului Bisericii. Biserica sfârşea astfel prin a fi supusă Statului, situaţie ce se va menţine până după anul 1990.

Sigur, reforma bisericească făcută de Petru în stil protestant a creat o stare de nemulţumire în rândurile clerului şi intelectualităţii. Cert este că legendarul ţar Petru I avea să capete, în ochi multora, trăsăturile Antihristului. Revoluţia lui Petru a dus la întărirea statului rus, împingând ţara către cultura occidentală. Ţarul este autorul moral al rupturii produse între omul simplu, care-şi păstrează vechile tradiţii, superstiţii, obiceiuri, adică vechiul mod de viaţă, şi clasa conducătoare cultivată.

Care a fost însă soarta ideii ruse? Absolutismul instaurat de Petru cel Mare după modelul european a schimbat, cum era şi firesc, structurile statului, rătând prin aceasta ideea celei de A Treia Rome. Rusia, occidentală şi protestantă, nu mai putea fi acea Rusie sfântă a tradiţiei. În acest fel, existenţa ideii ruse era pusă în dificultate. Statul de tip *materialist* şi *poliţist* instaurat după Petru nu mai putea reprezenta cu demnitate ideea rusă. De asemenea, Biserica era prea slabă pentru a realiza împărăţia spirituală. Rămânea doar poporul păstrător al adevăratei credinţe, al chipului lui Hristos, şi intelighenţia rusă. Poporul era cel care păstra vie ideea rusă – el credea atât în puterea suveranului, chemat la misiunea istorică de a apăra cu sabia credinţa ortodoxă, cât şi în cea a Bisericii şi a sfinţilor ei. În schimb, intelighenţia care, *mocnea în aşteptarea unei împărăţii mesianice*, după expresia lui Berdiaev, se afla încă în contradicţie cu statul, considerat *trădător* al împărăţiei mesianice pe care trebuia să o realizeze. Intelighenţia va încerca să se întoarcă către popor, dar va sfârşi prin a se rupe şi mai mult de el. *(Va urma)*

Bogdan SILION

Note

1. Jean Meyendorff, *Biserica Ortodoxă ieri şi azi*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1996, p. 91.
2. N. Berdiaev, *Originile şi sensul comunismului rus*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 32.
3. *Ibidem*, p. 32.

TEODOR M. POPESCU

DE LA NERO LA STALIN.
ANTICREŞTINISMUL COMUNIST*

Yalta, 1945: Diavolul şchiop şi Diavolul roşu

(urmare din numărul trecut)

Trăim un veac de antinomii şi de paradoxe, şi-l trăim azi poate în faza lui cea mai critică. Omenirea trece printr-un moment dintre cele mai hotărîtoare din istoria sa. Suntem la o răspîntie de o gravitate excepţională şi de o importanţă epocală. Războiul actual este mai mult decît o luptă pentru teritorii şi pentru bunuri materiale, mai mult decît un război politic şi economic: este şi o luptă gigantică pentru idei ce-şi dispută sufletul şi viitorul omenirii. Este o încordare dramatică între idealuri totalitare, ce par asemănătoare şi diferite în acelaşi timp; este o ciocnire de forţe ce vin din sensuri opuse şi se întîlnesc în luptă pe linia destinelor lumii, în momentul ei actual: idei purtate cu mare avînt şi susţinute de ambele părţi cu o convingere şi o tenacitate rar cunoscute pînă acum, slujite cu hotărîrea neclintită de a trăi sau a muri pentru ele, urmărite cu o pasiune care demult n-a mai mişcat aşa pe oameni şi niciodată încă omenirea întreagă. Este un moment eroic, şi înaintea noastră stă deschisă o perspectivă cu aspect de tragică dilemă, de triumf sau de catastrofă, nu doar a noastră ca indivizi sau ca popor, ci a omenirii în ansamblul ei. Şi această per-spectivă de *a fi sau a nu fi* dezlănţuie şi biciuieşte ener-giile într-o încleştare şi o furtună care încheie o întreagă epocă istorică şi deschide cu noi o alta.

Se luptă în adevăr pentru cauze, aşa cum se văd de ambele părţi, pentru o ordine mondială nouă, pentru o umanitate nouă. Fenomenul politic-economic este dublat de unul ideal-moral, spiritual, care interesează nu numai omenirea întreagă, ci şi omul întreg. Ne interesează adică în tot ce este viaţa noastră şi-i dă un rost şi un sens; în ceea ce credem şi simţim, în concepţiile şi aspiraţiile noastre omeneşti. Deasupra vastelor cîmpuri de luptă pluteşte, în forme şi manifestări deosebite, sufletul. Mai presus de interese materiale, şi oarecum independente de ele, stau interesele spirituale ale omenirii, luate în interesul lor larg şi total, al concepţiei despre viaţă şi al năzuinţelor umane ideale.

Se găsesc deci angajate în acest război, deşi în chip mai mult indirect, marile bunuri ale omenirii, şi cu ele cel mai mare şi mai de preţ, fără de care omenirea nu se poate concepe: bunul religios-moral. Se găseşte angajat, de putem zice, mai mult decît omul, cu tot ce are mai înalt şi mai scump: se găseşte angajat ca niciodată Dumnezeu Însuşi, în raportul ce există pe pămînt între om şi El, în credinţa sau necredinţa noastră în El. Este chiar prima dată în istoria omenirii cînd un război, şi fără a fi anume un război religios, va hotărî poate, între altele, dacă omul mai are sau nu mîine dreptul şi libertatea de a crede în Dumnezeu. Este tocmai unul din aspectele paradoxale ale acestui război, care a început ca război de reparaţii şi de spaţiu vital şi a ajuns, întinzîndu-se şi evoluînd, un "război sfînt", o "cruciadă", deşi, fără îndoială, un anume interes religios primează în concepţia unora dintre cei care îl poartă. Dar dacă Dumnezeu nu figurează formal în planurile şi în comunicatele de război, El este implicat în el de către oameni, unii detestîndu-L, alţii invocîndu-L, şi are, în concepţia lor, a cîştiga sau a pierde, după cum va fi sfîrşitul marelui conflict ideologic în curs.

În adevăr, oricare ar fi cauzele şi scopurile pur politice ale acestui război, cu izbînda sau cu căderea ideologiilor contradictorii ce se înfruntă în el, se pune şi problema religiei pentru lumea de mîine, a dreptului acesteia la religie. De sfîrşitul lui va depinde în mare măsură – şi poate pentru mult timp – situaţia spirituală a omenirii, atît cît aceasta decurge din elementul său central, care este credinţa. În faţa armatelor noii ordini europene se găseşte – apărîndu-şi ideile, alături de alţii, care-şi apără imperiul universal şi interesele plutocratice – o armată atee, ar-mata unei revoluţii anticreştine, care vrea să descreştineze lumea şi s-o comunizeze. Este prima dată cînd ateismul declarat, organizat, violent şi agresiv, ateism militant, dictatorial şi imperialist, ridicat la rangul şi la puterea unei dogme, a unei constituţii şi ordini de stat, impus cu o persistenţă diabolică şi servit cu politica şi cu diplomaţia, cu economia şi cu tehnica, cu ştiinţa, cu literatura, cu arta şi cu arma, vrea să cucerească pentru ideea sa lumea întreagă şi să distrugă pînă şi ultima urmă de credinţă religioasă. Este prima dată cînd ateismul constituie baza şi condiţia unei lumi şi vieţi noi, principiul esenţial al unei revoluţii, de o cruzime şi de proporţii nevăzute pînă acum. Ar fi destul să ne gîndim ce ar însemna pentru omenire triumful impietăţii bolşevice, ca să înţelegem în ce măsură – de dramă cosmică – sunt angajate în această luptă cu comunismul toate interesele spirituale ale lumii, în frunte cu cel religios-moral. Mai presus de toate întrebările şi devizele acestui război unic stă, deci, pusă pentru veacuri, marea problemă a momentului nostru istoric: a crede sau a nu crede în Dumnezeu?**

Au fost multe persecuţii, au fost şi războaie religioase, dar niciodată pînă acum nu s-a pus unei Biserici sau unei religii problema gravă, nu doar a credinţei ei, ci a credinţei în sine, a credinţei oricui în Dumnezeu. Comunismul pune tuturor credincioşilor, indiferent de confesiunea sau de ritul lor, această problemă a credinţei însăşi, pe care el o combate în toate elementele şi formele ei, aşa cum n-a combătut-o nimeni pînă acum. Creştinismul a cunoscut numeroase prigoane pentru credinţa sa, din partea atîtor credinţe. L-au combătut în multe chipuri iudaismul, păgînismul şi mahomedanismul, urmărind să-l constrîngă prin violenţă a renega pe Iisus Hristos, pentru a îmbrăţişa credinţa lor. Socotind religia lor mai bună decît cea creştină, persecutorii constrîngeau pe creştini să-şi schimbe credinţa: se urmărea deci convertirea de la o credinţă la alta. Se combătea nu credinţa în Dumnezeu, ci o credinţă mai nouă, una socotită greşită, sa mai slabă.

Aceasta nu îndreptăţeşte desigur pe persecutorii de pînă acum la indulgenţa istoriei, dar scoate în evidenţă perversitatea şi gravitatea persecuţiei bolşevice, care urmăreşte să înlăture sau să distrugă nu o altă credinţă, ci orice credinţă, credinţa în Dumnezeu; nu o altă religie, ci orice religie, nu o divinitate străină, ci divinitatea însăşi: credinţa, religia, pe Dumnezeu, indiferent de numele ce poartă, de cultul ce I se aduce, de dogme şi de practici religioase. Bolşevismul nu afirmă şi nu apără nimic religios; el neagă şi distruge numai: neagă pentru sine şi distruge la alţii.

Atît timp cît se va opune creştinismului o religie, o altă religie, el va rezista şi va triumfa, pentru că este superior oricărei alte religii. Oricît de mare ar fi eroarea şi durerea de a fi combătut în numele altei credinţe în Dumnezeu, creştinismul are cu sine convingerea că nu poate fi depăşit sau înlocuit de nici-o altă religie. El nu se teme deci să se măsoare, în concurenţă religioasă şi morală, cu nici-o altă credinţă, oricîte arme şi piedici i-ar putea opune acela. Nu s-a temut deci nici de conducătorii şi de rabinii poporului iudeu, nici de cezarii şi de judecătorii Romei, nici de califi şi de sultani, nu s-a temut nici de eretici, nici de bîrfitori, nici chiar de necredincioşii şi de ateii veacului modern. Atît timp cît unei afirmaţii i se va opune alta, cît unei credinţe i se va împotrivi alta, cît adevăratului Dumnezeu I se va opune unul fals, creştinismul va birui prin însuşi puterea adevărului şi a principiilor sale. Situaţia lui este însă cu mult mai grea în imperiul bolşevic al ateismului total, unde puterea adversarului persecutor nu este o idee pozitivă afirmată, cît negaţia pătimaşă, distructivă, nihilismul religios-moral, haosul spiritual, izgonirea din lume şi din mintea oamenilor a oricărei idei de Dumnezeu, interzicerea oricărui cult, împiedicarea oricărei credinţe şi practici religioase, interzicerea religiei pur şi simplu. Nu doar areligia, ca lipsă de credinţă, ci antireligia, ca sistem ateu universal şi militant. O religie poate, chiar persecutată, să stea alături de alta; nu poate rezista mult timp întreagă şi nefalsificată sub un regim de negaţie şi de teroare, de persecuţie totală, cum este cel comunist. Un ateu poate tăgădui pe Dumnezeu, fără a împiedica pe alţii să creadă. Comunismul nu crede nici el, nu vrea să creadă nimeni, şi nu lasă pe nimeni să creadă. El vede în religie pe cel mai mare adversar al său, cea mai serioasă pedică în calea revoluţiei comuniste, "opium pentru popor", "instrument de exploatare a proletarilor de către capitalişti" şi cea mai funestă prejudecată a omenirii.

Această absurdă şi neîndurată sentinţă de condamnare a religiei vine de la Karl Marx, ca toată doctrina comunismului. Însuşită integral şi aplicată orbeşte în tot programul şi cu tot aparatul sovietic, ea este o adevărată execuţie capitală a religiei. Niciodată o mai mare aberaţie şi impietate n-a fost servită cu mai multă patimă şi cu o mai mare persistenţă. Religia, cauza tuturor nedreptăţilor şi nenorocirilor sociale, religia la stîlpul tuturor infamiilor; religia, duşmanul numărul unu al omenirii. Iată ce a descoperit socialismul şi iată de ce vrea s-o extermine comunismul! Comunizarea omenirii presupune ateizarea ei. *(Va urma)*

---

* Fragmente dintr-o prelegere inaugurală ţinută la Facultatea de Teologie din Bucureşti (noiembrie 1941) şi tipărită ulterior în revista *Gândirea* (ianuarie 1942, pp. 22-29, sub titlul "De la Nero la Stalin") şi în revista *Biserica Ortodoxă Română* (anul LX, nr. 1-3, ianuarie-martie 1942, apoi, în acelaşi an, într-un extras de 40 de pagini, la Tipografia Cărţilor Bisericeşti din Bucureşti, sub titlul "Anticreştinismul comunist"). Consătean cu Petre Ţuţea (1902-1991), autorul (1893-1973), profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti, nehirotonit, va fi ulterior deţinut politic sub comunişti (1959-1964). *[Nota Red.]*

** "Din păcate, de pe urma acestui conflict complex şi a marii conflagraţii mondiale, democraţia occidentală a triumfat politic şi militar, dar a eşuat sub multe aspecte în plan moral-spiritual, unul dintre ele fiind colaboraţionismul cu regimul de la Moscova şi sacrificarea globală a estului european, părăsit pentru patru decenii în ghearele imperialismului sovietic. Europa tradiţională a avut neşansa să se compromită pe mîna nazismului, ceea ce a dus la supralicitarea unei (dez)ordini de stînga, antitradiţionaliste, materialiste şi laiciste, chiar dincolo de extremismul comunist. Autorul acestui studiu avea să fie el însuşi una dintre victimele cele mai greu încercate ale tragediei istorice în care sfîrşitul războiului a aruncat Europă răsăriteană, din Carpaţi pînă în Balcani. *[Nota Red.]*

Fereşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă feresc şi singur!

VIA CRUCIS

De cine era turnat la Securitate N. Steinhardt

Născut la 29 iulie 1912, N. Steinhardt a fost deţinut politic între 1960 şi 1964. A fost botezat în închisoare de părintele Mina Dobzeu (15 martie 1960), iar înainte de a se călugări, devenind monahul Nicolae de la Rohia (16 august 1980), a redactat Jurnalul fericirii (apărut postum, în 1991), de mai multe ori confiscat de Securitate, care l-a urmărit permanent pe autor (dosarul său, păstrat în arhive, însumează 11 volume şi peste 8000 de pagini!). S-a stins la 30 martie 1989, fără a şti, probabil, că turnătorul său cel mai abject nu fusese nimeni altul decât unul dintre prietenii cei mai apropiaţi...

I

"Nu orice păcătos are dreptul să se suie pe cruce, îmi spune Ion Caraion şi mă lămureşte: ca să te poţi răstigni şi libera trebuie mai întâi să te căieşti, să-ţi mărturiseşti vina în public, să te autodenunţi şi să recunoşti: am greşit! am fost un porc! În al doilea rând, să te cureţi prin suferinţă autoimpusă, trecând prin faza deşertului, a pustniciei, a focului purificator; abia atunci poate urma şi treapta a treia, abia atunci dobândeşti *dreptul*, privilegiul de a te sui pe cruce".

Fragmentul citat apare pe *ultima* pagină a *Jurnalului fericirii* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991). E datat "Decembrie 1971" şi, din perspectiva evenimentelor ulterioare, avea să-şi dezvăluie semnificaţiile dramatice, pe care le-am putut descifra consultând Dosarul de la Securitate al lui N. Steinhardt din arhivele CNSAS (Fond Informativ, Dosar nr. 207).

Aşadar, N. Steinhardt termină *Jurnalul fericirii* în 1971. Realizează mai multe dactilograme, pe care le dă spre lectură câtorva prieteni apropiaţi. Unul dintre aceştia (care apare în dosare cu numele codificat "Artur") se duce, după lectură, cu exemplarul *direct* la Securitate. *Jurnalul* intră, deci, în posesia acesteia la 30.10.1972. În tentativa de a recupera şi celelalte exemplare şi de a verifica dacă textul nu fusese trimis şi-n străinătate, Securitatea înscenează o notă anonimă, de o incredibilă imbecilitate, în care Steinhardt e acuzat de... deţinere de armament, valută, literatură obscenă! În faţa unei asemenea acuzaţii, el trebuie să accepte o percheziţie la domiciliu (14.12.1972), când i se confiscă şi ultimul exemplar pe care-l mai deţinea. Este pus în "filaj" între 10.12.1972 – 18.12.1972 şi anchetat aproape zilnic între 14.12.1972 – 29.12.1972. Ca şi-n închisoare, rezistă eroic, Securitatea nereuşind să obţină de la el numele celorlalte persoane cărora le încredinţase *Jurnalul*...

II

Consecinţele, fireşte, sunt dramatice. Într-o scrisoare, pe care i-o trimite la 20.01.1973 lui Virgil Ierunca, îi spune: "Nu ţi-am răspuns la timp din pricina sănătăţii: am avut neajunsuri cu inima" (N. Steinhardt, *Dumnezeu în care spui că nu crezi... Scrisori către Virgil Ierunca* [1967-1983], Ed. Humanitas, Bucureşti, 2000, p. 151). Nota de filaj din 17.12.1972 ne oferă imaginea unui N. Steinhardt profund marcat sufleteşte de evenimentele prin care trecea. Citez un fragment: "La ora 10,00, «STAN» a ieşit de acasă şi, cu autobuzul 72, a mers la biserica Schitul Darvari, unde a intrat la ora 10,25. Aici, «STAN» a sărutat mai multe icoane, a făcut mătănii, a dat un acatist şi, în timpul slujbei, a stat în genunchi" (Dos. 207, vol. IV, fila 408). N-aş fi citat poate acest pasaj, dacă Steinhardt n-ar fi ironizat uneori în *Jurnalul* său acest tip de rigorism religios (ascultarea *întregii* slujbe în genunchi), rigorism integrat, după părerea sa, în "diavolească ispită de dreapta, a desăvârşirii absolute" (*op. cit.*, p. 207).

III

De unde ştim că cel care-l trădase e informatorul "Artur"? Dintr-o notă informativă pe care acesta o dă, la 03.04.1973, despre discuţiile sale cu N. Steinhardt, în urma confiscării *Jurnalului*... şi a anchetelor succesive. E o notă de un dramatism cutremurător, în care victima, inocentă şi de bună-credinţă, cere, fără să-şi dea seama, iertare turnătorului! Reproduc un fragment: "Când l-am întâlnit la el acasă, unde într-adevăr mă invitase ca să-mi dea un catalog pentru copil şi să discutăm despre o traducere în engleză, nu se găsea într-o mai bună dispoziţie: «Există pentru mine trei posibilităţi. Să mă aresteze. Să mă chinuie aşa până oi înnebuni, cu anchetele. Mă acuză că sunt duşman. Vor numele dactilografei... N-am vrut să fac rău nimănui. Cam bănuiesc eu cine m-a denunţat. Ce să fac? Sunt un păcătos. N-am să mai pot lucra. Or să-mi ia pensia. Or să mă dea afară din casă. Cine ştie, poate că nu mă arestează, dar îmi iau pensia şi casa. Rămân pe drumuri. Un nenorocit. Eu lucrez încă, dar ştii cum este. Mi-au spus să nu-mi schimb preocupările şi felul de a fi, să nu încetez a vedea cunoscuţi, prieteni, să-mi duc viaţa la fel ca şi până acum. Dar sunt sigur că mă urmăresc. Îmi urmăresc telefonul, paşii, drumurile. Trebuie să ne vedem foarte rar. Poate mă arestează chiar de sărbători, ca să mă pedepsească în credinţă, în Domnul. Am să mă rog mult de sfintele sărbători, poate se îndură Domnul de mine. Îţi cer iertare. Le cer iertare la toţi. Nu, nu, turnător n-am să devin. Să-mi ceară altceva, să mă pedepsească altfel...»" (Dos. 207, vol. V, filele 81-84).

Iar reacţia "prietenului" său este de un cinism inimaginabil: "E derutat şi într-o măsură, de-adevăratelea, scrântit".

IV

Că "Artur" este cel care "ne-a semnalat despre existenţa manuscrisului lui şi ne-a pus în posesia lui" aflăm din Nota Biroului (N.B.) Oricine îşi va pune, acum, legitima întrebare: "Cine este «Artur»?". Răspunsul reprezintă el însuşi un paradox infernal, simptomatic însă pentru lumea mutilantă prin care am trecut: este tocmai cel care, în pasajul citat mai sus, făcea teoria *urcării pe cruce*, adică poetul Ion Caraion!!!

Dincolo de faptul că despre dosarul lui Caraion a apărut o carte (Mihai Pelin, *"Artur": dosarul Ion Caraion*, Ed. Publiferom, Bucureşti, 2001), există probe incontestabile, obţinute conexând nota citată cu alte note: una semnată "Adrian Cozmescu", la 10 mai 1982 (Dos. 207, vol. V, fila 224), şi una semnată tot de "Artur", la 02.02.1974 (vol. V, filele 81-109). În toate aceste note se vorbeşte despre colaborarea dintre N. Steinhardt şi Caraion la realizarea unor traduceri din engleză (N. Steinhardt – traducătorul propriu-zis, Caraion – cel care stiliza textele). Despre acelaşi tip de colaborare aflăm şi dintr-o scrisoare a lui Steinhardt către Virgil Ierunca (28.02.1975), în care, printre altele, spune: "Ion Caraion a publicat un volum de versuri de Pound la care, ocult, am colaborat şi eu" (*Dumnezeu în care spui că nu crezi...*, ed. cit., p. 178).

Un alt paradox infernal e că Ion Caraion însuşi a fost un îndelungat client al închisorilor politice (1950-1955 şi 1958-1964), la rândul său sistematic urmărit de Securitate. Dar se vede – vorba lui lui N. Steinhardt – că *suferinţa nu este mereu mântuitoare*.

George ARDELEANU

Chilia Părintelui Nicolae (N. Steinhardt) de la Mănăstirea Rohia

✝ GHEORGHE MOGOŞ

A murit cu cea de pe urmă moarte prietenul şi camaradul nostru de luptă şi de idealuri, Gheorghe Mogoş. Aceasta i-a fost moartea cea de pe urmă, deoarece, pentru „normele"lumii acesteia, el murise demult, din 1954, când a fost arestat şi când, din pricina anchetei extrem de dure prin care a trecut, a „înnebunit", în plină tinereţe. Deşi cu minţile rătăcite, Securitatea l-a trimis totuşi în judecată, iar colonelul magistrat Emil Hirsch l-a condamnat la 20 de ani muncă silnică! După pronunţarea sentinţei, în loc să fie internat într-un spital, pentru a se încerca recuperarea lui, a fost trimis în temniţa Aiudului, de unde a fost eliberat abia după 8 ani.

Gheorghe Mogoş s-a născut în anul 1929, în comuna Năsturelu din judeţul Teleorman, dintr-o familie de ţărani săraci care, neavând posibilitate să-l întreţină în şcoală, l-au dat, după terminarea claselor primare, copil de trupă la un regiment din Bucureşti. Aici a învăţat meseria de strungar, dar cum visul lui era să ajungă inginer, s-a înscris în paralel şi la Liceul „Mihai Viteazul", pe care l-a absolvit în 1949. A intrat apoi la Politehnică, de unde, în 1954, pe când era în ultimul an de studii, a fost arestat din motive politice. Ancheta la care a fost supus i-a fost fatală. S-a eliberat în 1962, cu un lot de bolnavi irecuperabili, dar calvarul lui nu a luat sfârşit, căci a continuat să trăiască, părăsit de mai toată lumea, printre fantasmele minţii lui risipite. Obligat să se stabilească în satul natal, a fost dat în supravegherea unor bestii de miliţieni care, şi cu motiv, şi fără motiv, îl chemau la post, îl băteau şi se distrau pe seama „nebuniei" lui. Din cauza mizeriilor care i se făceau, în 1964 a fugit la Bucureşti, unde s-a stabilit împreună cu mama sa, care timp de 25 de ani, până în 1989, l-a îngrijit şi a vegheat asupra lui cu un devotament de care numai o mamă este în stare. După moartea acesteia, a rămas un fel de „nebun" al blocului în care locuia, miluit şi întreţinut de oamenii de omenie din preajmă. În 1990 a fost descoperit de unul dintre vechii lui prieteni, care, cu concursul Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici, a reuşit să-i obţină pensia ce i se cuvenea ca fost deţinut politic, precum şi o locuinţă mai decentă. S-a stins din viaţă în ziua de 13 iunie 2004 şi, probabil, aceasta i-a fost adevărata eliberare.

Dumnezeu să-l odihnească în lăcaşurile cele veşnice, cu cei prigoniţi pentru dreptate!

CARTE (C)

REVISTĂ (R)

(C)

(R)

(C)

(C)

(C)

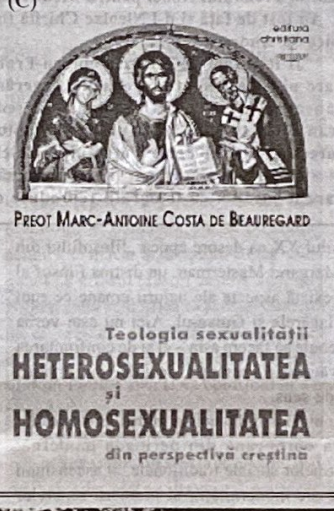

(C)

EDITURA
Christiana
CHRISTIANA
carte de veghe carte de tămadă
Șoseaua Pantelimon 27, sector 2, București
Tel./fax: 021.252.05.17 / e-mail: chr@mediasat.ro
Difuzare: SC Supergraph SRL
Str. Biserica Alexe 24, sector 4, cod 040269, București
tel./fax: 021.336.79.13 / e-mail: sophia@fx.ro

ALEXANDRU POPESCU: PETRE ȚUȚEA

Dr. Alexandru Popescu-Prahovara, discipol târziu al lui Petre Țuțea (6 octombrie 1902 – 3 decembrie 1991), a publicat recent în Anglia, unde se află de mai mulți ani, o substanțială carte despre personalitatea și opera legendarului gânditor creștin: *Petre Țuțea between Sacrifice and Suicide* [*Petre Țuțea între sacrificiu și sinucidere*], Ashgate, 2004, cu un cuvânt înainte de Dr. Rowan Williams, Arhiepiscop de Canterbury, și cu o prefață de Michael Bourdeaux, întemeietorul Institutului Keston din Oxford. Cuprinsul este următorul: 1. Introducere; 2. Biografia și formația intelectuală; 3. De la filosofie la angajarea creștină; 4. Re-educare și demascare; 5. Tipologie anagogică; 6. Antropologie creștină; 7. Simțirea Tainei; 8. Teatrul ca seminar; 9. Măștile; 10. Filosofia nuanțelor; 11. Concluzii; 12. *Envoi* (în anexe, cititorul englez află informații bine sintetizate despre istoria modernă a României și despre curentul isihast la meridian românesc). Volumul include și o amplă bibliografie la zi (cea mai completă din câte s-au alcătuit până în momentul de față).

Cartea a fost lansată pe 2 februarie a. c. la Colegiul Balliol din Oxford (instituție-fanion a vieții academice engleze, datând din 1263), în prezența multor personalități ilustre din Marea Britanie (Dr. Rowan Williams, Arhiepiscop de Canterbury, Anthony Kenny, președintele Academiei Britanice, Baruch Blumberg, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină, Lord Nicholas Windsor, nepot al Reginei, etc.). Au fost de față și d-l Nicolae Chirilă (nepot de soră al lui Petre Țuțea), împreună cu fiica sa Andreea.

Îl felicităm pe d-l Al. Popescu-Prahovara și îi mulțumim pentru exemplarul pe care ni l-a expediat la Redacție, sugerându-i o posibilă ediție a cărții în versiune românească, la Editura Christiana (președinte: Dr. Pavel Chirilă; director literar: Răzvan Codrescu), având în vedere și faptul că la Spitalul Ortodox „Christiana" din București și-a trăit Petre Țuțea ultimele clipe.

Publicăm alăturat traducerea românească a cuvântului înainte și prefeței, pe care le însoțim cu fotografii reproduse din volumul respectiv. ***(R. C.)***

Cuvânt înainte

Ceea ce contează cel mai mult în natura umană devine deseori evident doar când umanitatea este serios amenințată, când trăsăturile umane sunt copleșite de violență și răutate. S-a scris despre secolul XX ca despre epoca „filosofului din celula morții" – o expresie folosită de Margaret Masterman, un distins filosof al științei și expert în teoria comunicării; există aspecte ale naturii umane ce sunt descoperite doar în locuri extreme, ca lagărele și Gulag-ul. Aici nu este vorba doar de confruntarea cu moartea – toți trebuie să facem asta – ci și de confruntarea cu anularea sistematică a libertății, adevărului și speranței, deci de confruntarea cu moartea în forma ei cea mai lipsită de sens.

Această carte ne redă profilul unui filosof din celula morții. Povestea lui este exponențială pentru experiența europeană din perioada modernă: supraviețuirea în contextul disoluției formelor sociale tradiționale, al ascensiunii fascismului, al provocărilor înșelătoare ale modernității, al pierderii reperelor morale în ajunul celui de-al doilea război mondial și al apariției unei tendințe tot mai susținute de reinventare a umanității prin impunerea tiraniei comuniste. Unele dintre paginile imposibil de uitat ale acestei cărți remarcabile sunt cele în care citim despre modul în care reinventarea umanității în îngrozitoarele programe de reeducare din lagărele românești a sprijinit reinventarea, într-un alt sens, a Bisericii creștine. Solidaritatea în rugăciune profundă, suferința mută și râvna paidecică apărute în jurul unor figuri precum cea a lui Petre Țuțea arată la modul dramatic ce reprezintă cu adevărat Biserica: o comunitate umană alternativă, a cărei putere indestructibilă rezidă în faptul că lucrează pentru umanitate conform scopului Creatorului. Fața desfigurată a umanității, dezvăluită în muncile din lagăre, este transfigurată de prezența și mărturia celor care reflectă pe propriile lor fețe realitatea lui Hristos.

Petre Țuțea ni se înfățișează în întreaga lui complexitate umană și intelectuală: el nu este un erou sau un sfânt, ci ajunge la asumarea credinței după începuturi greșite și destule rătăciri în agitația de dinaintea războiului (și ce lume era pe atunci România, ce-și mai așteaptă și azi istoricul care să facă dreptate anilor în care Bucureștiul era unul dintre cele mai incitante orașe europene din punct de vedere intelectual!). Dar persoana care iese la suprafață după războiu, în anii de persecuții și umilire, este cu adevărat extraordinară. Un element ce iese în evidență în portretul său este descoperirea acelei chemări și identități „preoțești" mai puternice și mai profunde decât orice poziție ecleziastică. Examinând teologia prietenului și fratelui de suferință al lui Țuțea, Părintele Dumitru Stăniloae, unul dintre cei mari importanți teologi ortodocși ai secolului, putem observa o viziune comună atunci când Stăniloae scrie despre esența preoției ca rostire a rugăciunii, nevoie de și dragoste pentru trupul și sângele lui Hristos.

Țuțea nu concepea rolul lui ca fiind unul „preoțesc" pentru că a fost sfătuitor și aducător de alinare religioasă, ci pentru că i se dăduse onoarea de a exprima viziunea umanității create după chipul lui Dumnezeu și chemate la împreuna-lucrare – liturghia în sensul ei cel mai cuprinzător. Țuțea nu cita întotdeauna texte teologice familiare, nu oferea analize teologice sistematice ale moștenirii dogmatice a Bisericii sale. Dar, așa cum arată Dr. Popescu, viziunea lui este modelată mereu de cele mai semnificative curente din gândirea creștină răsăriteană; în meditațiile lui Țuțea răzbate clar vocea lui Maxim Mărturisitorul și a lui Grigorie Palama, și el a demonstrat ceea ce mulți scriitori ortodocși din secolul trecut au proclamat, anume că marile teme ale acestei teologii au mai multă pertinență decât oricând într-o perioadă când chipul lui Dumnezeu în om este atât de desfigurat de cruzime și ignoranță.

Țuțea este surprinzător de lipsit de criticile aproape rutinate la adresa gândirii teologice apusene, atât de tipice scriitorilor ortodocși, și, deși prioritățile și loialitatea lui sunt evidente, el se pricepe să se folosească elemente de gândire apuseană medievală și modernă, pentru a-și întregi cadrul teoretic. În acest sens, pare a fi urmașul unor gânditori ruși din perioada pre-revoluționară, dornici să reafirme că teologia ortodoxă este cheia pentru un răspuns potrivit la fragmentarea și confuzia gândirii moderne, dar care nu erau dispuși să ignore reflecțiile înțelepciunii creștine apusene. Cred că Țuțea ar fi apreciat asocierea lui cu un anumit scriitor romano-catolic din deceniile trecute, Donald Nicholl (un alt teolog laic a cărui putere de convingere a fost caracterizată de mulți ca una „preoțească", aproximativ ca în cazul lui Țuțea). În 1969, Nicholl a scris un scurt eseu despre ceea ce el numea „mutația biologică" a umanității reprezentată de practicile staliniste și post-staliniste și a indicat faptul că vechea tradiție a „nebuniei pentru Hristos" reînviase în acest mediu. Într-un mediu în care inumanul este acceptat ca normalitate, chemarea spre sfințenie poate deveni o chemare spre interogația mai presus de rațiune. Ceea ce Țuțea are de spus despre *homo stultus* din regimurile comuniste este foarte apropiat de aceasta și propria lui mărturie conține în ea ceva din acea *yurodstvo*, „nebunie sfântă", identificată de Nicholl.

Dr. Popescu este îndreptățit să scrie un astfel de studiu. Îndreptățit de pregătirea superioară în psihologie și teologie și de cunoașterea personală nemijlocită a lui Țuțea, el cunoaște din interior presiunile și prețul traiului în centrul „mutației biologice" experimentate pe vremea lui Ceaușescu. Aceasta este o carte despre un titan spiritual dintr-o lume prea puțin cunoscută vorbitorului de limbă engleză, dar cu siguranță va provoca dorința de a afla mai multe despre această lume și despre resursele ei spirituale – renașterea spiritualității monastice în mijlocul decorului urban modern, redescoperirea teologiei clasice ca eliberare și transcendere, reprezentată de atât de mulți autori români moderni, ca Stăniloae însuși. Dr. Popescu nu insistă în demonstrație, dar, pe măsură ce citim, ne dăm seama că sunt și alte tipuri de tiranii în afara celei dintr-un stat totalitar. Omul poate fi desfigurat și în alte feluri, „mutația biologică" poate fi cultivată și în alte medii, chiar dacă acestea sunt etichetate ca „libere" și „democratice". Dacă această carte vas fi citită ca o simplă autobiografie a rezistenței eroice împotriva tiraniei de undeva de departe, sprijinită de un sistem religios impresionant, dar destul de exotic, atunci ea va fi o lectură ratată. Dr. Popescu a scris un tratat pentru timpurile noastre, care trebuie să fie pertinent pentru „întreaga lume nouă" în care trăim, dar pe care abia de începem să o înțelegem. Mărturia și reflecția creștină trebuie să se angajeze în acest proces de înțelegere cu toate resursele; și am face bine să ne amintim că Marx avea dreptate măcar atunci când spunea că importantă nu este numai înțelegerea, ci și transformarea de sine. Viața și opera lui Țuțea reprezintă o experiență creștină a transformării de sine [metanoia] ce ar trebui să ne provoace să sperăm și noi în același sens.

Dr. Rowan Williams,
Arhiepiscop de Canterbury

ÎNTRE SACRIFICIU ŞI SINUCIDERE

Prefaţă

Student în primul an la Medicină, Alexandru Popescu a ajuns din întâmplare, într- unul dintre spitalele bucureştene, la patul lui Petre Ţuţea, vizionar şi filosof creştin. Deşi ideile bătrânului nu-i erau familiare tânărului Alex, care primise până deunăzi o educaţie marxist-leninistă, între cei doi s-a stabilit imediat o legătură. Pacientul avea să devină în scurt timp mentorul doctorului, iar doctorul – învăţăcelul său.

România trecea printr-o perioadă primejdioasă. Nicolae Ceauşescu era în plină de glorie, afişând pentru exterior imaginea unui lider "tolerant" şi nonconformist, care era exact opusul politicii interne tiranice pe care o ducea. Astfel, când Alex a devenit discipolul lui Ţuţea, îşi punea în pericol cariera, dacă nu şi libertatea. În ciuda acestui fapt, relaţia a durat 12 ani, până la moartea lui Ţuţea, în 1991. *Între sacrificiu şi sinucidere* este, într-o anumită măsură, o carte autobiografică, precum şi un studiu remarcabil despre un creştin cu totul aparte din a doua jumătate a secolului XX.

În centrul acestei cărţi se află conflictul dintre materialismul ateist şi credinţa creştină. Acest conflict a reprezentat confruntarea religioasă a secolului XX, fiind şi unul dintre cele mai îndârjite. În unele părţi ale lumii confruntarea continuă şi astăzi, iar efectele ei se răsfrâng în viaţa religioasă a multor state post-sovietice. Este de aceea surprinzător cât de puţină atenţie s-a acordat acestei probleme, şi mai ales aspectului ei filosofic. Această lacună se explică, poate, prin aceea că greul luptei a fost dus de Biserica Ortodoxă, iar aceasta, în oricare dintre formele sale – rusească, românească, bulgărească, chiar şi greacă –, rămâne prea puţin cunoscută în afara teritoriilor în care predomină Ortodoxia.

Asediul cetăţii Catolicismului de către Reformă a generat o bibliografie de zeci de mii de titluri. Asediul Bisericii Ortodoxe de către ateismul comunist nu viza doar un sistem religios, ci înseşi rădăcinile Credinţei, ce rezistaseră mai bine de un mileniu. Acest asediu a echivalat cu un adevărat cataclism istoric, comparabil ca proporţii – deşi atât de deosebit în fond – cu Reforma însăşi. Supravieţuirea – iar acum reînvierea – nu numai a Bisericii Ortodoxe, dar şi a altor bastioane ale credinţei a reprezentat principalul eveniment din lumea religioasă a secolului trecut. Nici Estul, nici Vestul nu par însă interesate să studieze în mod serios acest uriaş – deşi eşuat – experiment de inginerie umană; dar acest studiu trebuie întreprins până la cele mai mici detalii, dacă vrem să prevenim alte tragedii viitoare. Fie şi numai pentru acest motiv, remarcabila realizare a d-lui Popescu trebuie salutată în consecinţă. Există doar câteva studii mai aprofundate cu privire la încercările Bisericii sub comunism, iar ele se axează mai ales pe Biserica Catolică. Studiul îndrăzneţ al lui George Weigel despre influenţa Papei Ioan Paul II asupra procesului democratic din Polonia, *The Final Revolution: the Resistance Church and the Collapse of Communism* [*Revoluţia finală: Biserica Rezistenţei şi prăbuşirea comunismului*], constituie un punct de reper pentru strădaniile viitoare. În ce priveşte Biserica Ortodoxă, nimic nu se compară, deocamdată, cu cartea lui Jane Ellis *The Russian Orthodox Church: A Contemporary History* [*Biserica Ortodoxă Rusă: O istorie contemporană*], publicată încă din 1985.

Petre Ţuţea a rămas aproape necunoscut în timpul vieţii, chiar şi în România (cu excepţia cercului de apropiaţi, mai ales a celor trecuţi cu el prin calvarul închisorilor). Popescu îi dezvăluie nu numai statura de lider creştin laic, ci îl prezintă şi ca pe una dintre marile figuri ale Bisericii universale a secolului XX, un om de o rezistenţă fizică şi de o profunzime filosofică ieşite din comun, dovedind şi inspirând deopotrivă altitudine şi excelenţă morală. Cartea le va dezvălui

Petre Ţuţea cu autorul cărţii, în 1990

românilor un nou spaţiu necesar înţelegerii trecutului apropiat (dacă se va putea publica şi o versiune a ei în limba română), iar vorbitorilor de limbă engleză le va face cunoscut numele lui Petre Ţuţea, precum şi sistemul lui de crdinţă, întărit de condiţiile extrem de dure din închisoare. Popescu descrie această tortură şi evoluţia replicii creştine ce i s-a dat într-o manieră fascinantă şi de mare maestru (capitolul 4, bunăoară, nu se compară cu nimic din ceea ce a fost scris până acum, nici măcar în literatura Gulag-ului sovietic). Cuvântul rusesc ce desemnează genul de eroism creştin descris aici, imposibil de tradus în engleză, este *podvig*. Numai când semnificaţia acestui cuvânt va fi pe deplin înţeleasă, lumea va realiza de ce credinţa ortodoxă a reuşit în cele din urmă să învingă sistemul politic opresiv care încerca s-o elimine. Această carte face posibilă înţelegerea *podvig*-ului lui Petre Ţuţea şi va contribui la a împiedica omenirea să repete o asemenea tragedie.

Alex Popescu însuşi a experimentat calea Credinţei influenţat în mare măsură de subiectul studiului său biografic. Anii 1980-1991 au coincis cu perioada de fast şi decădere a tiranului Ceauşescu însuşi. Astfel, istorisirea vieţii lui Ţuţea, ca şi analiza filosofiei lui, se desfăşoară pe fundalul unui dramatic context politic. Autorul şi subiectul cărţii oferă, pe de o parte, o bază creştină ce permite aşezarea dezastrului comunist în adevărata lui perspectivă şi, pe de altă parte, o direcţie de viitor.

Îl cunosc pe Alex de zece ani, de când a venit în Anglia prin Programul de Schimburi Teologice de la Oxford. Cartea de faţă reprezintă încununarea acestei decade de lucru, pentru care a primit deja doctoratul. Chiar şi după o viaţă dedicată studierii Bisericii sub comunism, nu auzisem de Petre Ţuţea până ce nu am analizat cererea lui Alex de a veni la Oxford. Numele lui Ţuţea este necunoscut majorităţii vorbitorilor de limbă engleză care vor citi această carte; dar cartea este scrisă cu atâta claritate încât cititorului englez interesat nu-i va fi greu să asimileze povestea vieţii lui Ţuţea sau să înţeleagă atât de fascinanta şi atât de personala lui filosofie. Este cu adevărat un privilegiu – unul dintre puţinele din ultimii ani – să fiu solicitat să scriu prefaţa acestei cărţi, şi niciodată n-am mai recomandat o lucrare cu atâta convingere şi căldură.

Michael Bourdeaux

MARELE ŞOC (II)

Demostene ANDRONESCU

Înainte de a continua la prezentarea dialogului dintre Ion Iliescu şi Vladimir Tismăneanu, mă simt obligat să fac o precizare în legătură cu o declaraţie "şoc", de ultimă oră, a d-lui Iliescu, referitoare la o problemă deja pusă în discuţie în prima parte a acestei prezentări. Îi reproşam acolo d-lui Tismăneanu că-şi menajează interlocutorul, ferindu-se să-i pună şi întrebări ceva mai incomode. Şi dădeam, în acest sens, câteva exemple, printre care şi pe acela că atunci când d-l Iliescu, schiţându-şi un soi de autobiografie, a făcut afirmaţia că în 1940, la terminarea şcolii primare, nu a putut să dea examen de admitere la liceu din cauză că tatăl său, "militant comunist", era închis, nu l-a provocat la o discuţie în legătură cu "criminalele" discriminări practicate, pe criterii de origine socială, de regimul comunist. Şi iată că acum d-l Iliescu, fără să-l provoace nimeni, face în legătură cu aceasta o declaraţie de-a dreptul scandaloasă. La o reuniune organizată de Clubul Social Democrat, dumnealui, în nu ştiu ce context, a reluat afirmaţiile făcute în dialogul cu d-l Tismăneanu, spunând, de data aceasta, unui auditoriu format, probabil, din tineret, că în anul 1940 nu i s-a permis să dea examen de admitere la liceu pentru că tatăl său era închis. După care adaugă: "Nici măcar în comunism nu s-a făcut aşa ceva. Copiii celor persecutaţi politic au avut acces la carte, deşi proveneau din familii ostracizate"!!! Ce mai poţi spune auzind o astfel de afirmaţie din gura unui om care, datorită poziţiei pe care o ocupa pe atunci în ierarhia partidului, nu a fost străin de nimic din ceea ce se întâmpla?! Poţi, cel mult, să te indignezi şi, eventual, să-i recomanzi "amneziculuiu" preşedinte să încerce să-şi aducă aminte că, în 1957, pe când dumnealui era preşedinte al proaspăt înfiinţatei Uniuni a Asociaţiilor Studenţilor din România, au fost exmatriculaţi, pe criterii de origine socială, sute de studenţi din toate centrele universitare din ţară. Iar dacă chiar nu-şi mai aminteşte, să-l întrebe pe prietenul şi colegul său de partid, d-l Răzvan Theodorescu, care, după câte îmi amintesc, a fost unul dintre "beneficiarii" acelor exmatriculări. Şi, dacă este nevoie, îi mai pot enumera şi eu cel puţin o duzină de exemple în acest sens...

Dar să revenim la dialogul cu d-l Tismăneanu şi la problemele legate de aşa-zisa revoluţie, precum şi la cele privind structurarea şi implementarea noilor organisme ale puterii de stat: CFSN şi CPUN. Ne-am fi aşteptat ca (dat fiind faptul că de la aceste evenimente a trecut aproape un deceniu şi jumătate, ele devenind, deja, istorie), prezentarea lor să fie făcută cât de cât obiectiv. Nici vorbă însă de aşa ceva! Dimpotrivă, este reluată şi vehiculată aceeaşi versiune mistificatoare, pusă în circulaţie de cei interesaţi, încă de la data producerii evenimentelor respective. Nimic nou, nici în explicarea caracterului acelor evenimente, nici în elucidarea problemelor legate de "terorism" şi "terorişti", sau de judecarea şi executarea celor doi tirani, şi nici în ceea ce priveşte convulsiile politice şi sociale care-au însoţit instalarea noii puteri.

Că d-l Iliescu susţine sus şi tare că a fost "revoluţie", şi că puterea instalată atunci este "emanaţia" acestei revoluţii, este de înţeles; dar ca d-l Tismăneanu, care se pretinde politolog şi care, cu câţiva ani în urmă, avea cu totul altă optică în legătură cu prăbuşirea regimurilor comuniste din Europa de Est, să-i cante în strună interlocutorului său şi să fie de acord cu toate balivernele pe care acesta le debitează în legătură cu ceea ce s-a întâmplat în decembrie1989, aceasta nu mai este de înţeles. De ce o face? Probabil pentru bani. Căci iată diferenţa dintre ceea ce gândea şi scria d-l Tismăneanu la începutul anilor '90 şi ceea ce gândeşte – sau se preface că gândeşte – acum. Într-un text transmis la Radio Europa Liberă, la 1 februarie1992, dumnealui afirma: "Un lucru este cert: evenimentele de la Bucureşti nu pot fi separate de cursul general al istoriei în fosta zonă de dominaţie a Uniunii Sovietice", pentru ca acum să întărească spusele d-lui Iliescu, afirmând sec că răbufnirea poporului român din 1989 a fost "spontană, nepregătită, neprogramată" (*Marele şoc*, p.180). În acelaşi text din 1992, referindu-se la scindarea Frontului Salvării Naţionale produsă cu câteva luni înainte, d-l Tismăneanu făcea referire, printre altele, şi la "Scrisoarea celor şase", despre care atunci avea o cu totul altă părere decât cea pe care o are acum. Redau întreg contextul în care face această referire: "Îmi pare astfel că ruptura din Front, ca şi tot mai acerba polemică dintre preşedintele Iliescu şi fostul premier Roman este legată de opţiunile FSN în prima perioadă de după căderea regimului Ceauşescu, opţiuni întemeiate pe dorinţa acestei formaţii de a-şi impune hegemonia în viaţa politică românească şi de a împiedica o veritabilă despărţire de trecut. Este cel puţin bizar să-l auzim astăzi pe d-l Roman deplângând menţinerea structurilor şi mentalităţilor comuniste, câtă vreme domnia sa s-a solidarizat cu d-l Iliescu în acţiunile care au dus la înlăturarea oricărui disident cunoscut din conducerea ţării, la mai puţin de o lună de la revoluţie. Este oare necesar să recitim numerele mai vechi ale publicaţiilor frontiste pentru a (re)descoperi vocabularul urii, delaţiunii şi disensiunii? Nu a fost conştient d-l Petre Roman, încă din primăvara anului 1990, că programul FSN nu conţinea ideile opoziţiei anticomuniste, nu se născuse din regândirea şi dezvoltarea ideilor unor Paul Goma, Mihai Botez, Dorin Tudoran, Vlad Georgescu, Doina Cornea, Gabriel Andreescu sau Ana Blandiana, afirmate în condiţiile oribilei prigoane antidisidente, *ci din «Scrisoarea celor şase», document semnificativ al direcţiei gorbacioviste din interiorul comunismului mondial"* (subl. n.). Astfel caracteriza d-l Tismăneanu "Scrisoarea celor şase" în 1992 şi cu totul altfel vorbeşte despre ea în 2003, faţă în faţă cu d-l Iliescu, considerând-o, cum se subînţelege din dialog, un document important şi semnificativ al celei mai pure disidenţe româneşti!

Dar să-l lăsăm pe d-l Tismăneanu, care nu este decât un mercenar al condeiului, şi să revenim la d-l Iliescu, pentru că dumnealui este promotorul acestui dialog şi afirmaţiile dumnealui vrem să le amendăm cu această ocazie. În abordarea problemelor legate de evenimentele din 1989, nici o noutate: este reluată tupeist, aproape fără nici o modificare, varianta pusă în circulaţie încă din perioada constituirii noii puteri postdecembriste, variantă care îngropa, încă de pe atunci, adevărul despre "revoluţie". D-l Iliescu, neamendat în vreun fel, nu face decât să mai arunce o lopată de ţărână peste mormântul în care zace acest adevăr.

În orice caz, cu ocazia acestui dialog, d-l Iliescu pune la îndemâna celor cât de cât avizaţi asupra desfăşurării evenimentele din sediul Comitetului Central, din acea zi de 22 decembrie 1989, posibilitatea de a descoperi unele inadvertenţe (ca să nu spun inexactităţi) între ceea ce spune dânsul şi ceea ce s-a întâmplat de fapt. De exemplu, dumnealui spune textual: "Când am ajuns, la ora cinci după-amiază, la sediul Comitetului Central, se tot proiectaseră deja tot felul de «guverne»; adică erau multe idei... M-am adresat din balcon mulţimii din piaţă şi am simţit valul de simpatie al oamenilor... Le-am vorbit, în intervenţia mea, inclusiv despre organizarea de alegeri libere, când anume să le organizăm; ideea era să le organizăm cât mai repede, eventual în martie... Caramitru, care era lângă mine, mi-a sugerat să propunem organizarea alegerilor în aprilie...". Or, în jurul orei 17, din balconul de unde d-l Iliescu pretinde că s-ar fi "adresat mulţimii din piaţă", vorbea aceleiaşi mulţimi d-l Dumitru Mazilu, prezentând "Proclamaţia" sa în zece puncte către ţară şi punând bazele unui organism pe care-l botezase "Forumul Cetăţenesc Naţional". S-ar putea presupune că d-l Iliescu a ajuns în balcon şi a vorbit mulţimii după ce Dumitru Mazilu şi cei care îl însoţiseră se retrăseseră într-un birou alăturat, pentru a pune la punct stucturile şi programul noii Puteri Revoluţionare. Dar nici această ipoteză nu este plauzibilă, deoarece, la acea oră, d-l Caramitru, despre care d-l Iliescu spune că era lângă dânsul, nu se mai afla demult în Comitetul Central, ci plecase, cu un grup destul de numeros, către Televiziune. Apoi, după numai câteva minute de la retragerea d-lui Mazilu, a început atacul simulat asupra mulţimii din piaţă şi asupra clădirii Comitetului Central. Apropo de acest atac: coincidenţă sau nu, el a început imediat după apariţia în clădire a grupului format din d-nii Iliescu, Brucan, Bârlădeanu, Apostol, Burcă etc. Dar asta este o altă problemă, pe care o vom aborda în alt context.

Imediat ce a început atacul, în clădire s-a produs panică şi grupul din jurul d-lui Mazilu s-a destrămat, oamenii fugind care încotro. Şi în legătură cu acest episod, d-l Iliescu prezintă o altă variantă. Dumnealui susţine că atunci când a început să se tragă, Mazilu se alăturase deja grupului aşa-zişilor disidenţi. Căci iată ce afirmă dumnealui că a făcut după ce s-a adresat din balcon mulţimii din piaţă: "Ne-am adunat într-un birou vreo 10-15 oameni, printre care Brucan, Petre Roman, Militaru, *Mazilu* [subl. n.] şi alţii.... Două chestiuni am stabilit împreună: să încercam să elaborăm un document, un fel de proclamaţie către ţară, succintă şi clară, în care să arătăm despre ce este vorba, care este conţinutul acestei mişcări, al Revoluţiei Române, cu trei idei mari: reorganizarea democratică a ţării, reorganizarea economiei pe baze noi şi deschiderea internaţională a României. Aceste idei, aceste principii au fost, până la urmă, sintetizate *în cele zece puncte programatice* [subl. n.] ale Comunicatului CFSN. Aceasta era prima mişcare; şi apoi urma să alcătuim o structură statală provizorie... Numai că documentele pe care le elaboram nu le-am putut finaliza atunci şi acolo, pentru că, în timp ce lucram – redactasem câteva din cele zece puncte – a început să se tragă". Nu ştiu ce are de spus d-l Mazilu în legătură cu aceste afirmaţii, pentru că cele zece puncte ale Comunicatului către ţară al CFSN, la care d-l Iliescu pretinde că a trudit sub gloanţe, sunt, cu mici modificări, exact cele zece puncte ale Proclamaţiei prezentate de d-l Mazilu mulţimii din piaţă, în ziua de 22 decembrie, în jurul orei 17! Oricine poate verifica acest lucru, comparând textul "Proclamaţiei" d-lui Mazilu cu textul "Comunicatului" prezentat de d-l Iliescu la Televiziune în noaptea aceea.

(Va urma)

www.punctecardinale.ro
e-mail: redactia@punctecardinale.ro
PUNCTE CARDINALE S. R. L
cont: B. R. D. Sibiu SV02146903300
ISSN: 1223-3145

Gabriel CONSTANTINESCU (director), Răzvan CODRESCU (redactor şef), Demostene ANDRONESCU (redactor şef-adjunct), Ligia BANEA (secretar de redacţie), Marcel PETRIŞOR, Pr. Gh. CALCIU (corespondent SUA), Claudio MUTTI (corespondent Italia)
Adresa Redacţiei: 550399 SIBIU – Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 0269/422536

Tehnoredactare computerizată PUNCTE CARDINALE
Tipar: Masib S.R.L